

วิเคราะห์บทบาทของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ในการศึกษาจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรกเป็นบทบาทในการพัฒนาภาค และส่วนที่สองเป็นความสัมพันธ์กับเมืองขอนแก่น และในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึงบทบาทของมหาวิทยาลัย

4.1 บทบาทในการพัฒนาภาค

มหาวิทยาลัยภูมิภาคตั้งขึ้นเพื่อกระจายการศึกษาระดับสูง เป็นการป้องกันการอพยพของนักเรียนจากภูมิภาคเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานคร ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการพัฒนาการศึกษาในระดับต่ำไปด้วย¹ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

De Wolf และ Harnqvist กล่าวว่า ไม่ว่าทุกคนจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไรก็ตาม ควรจะได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าศึกษาในระดับสูง² แต่ปรากฏว่านักเรียนจากภูมิภาคมักจะไม่ค่อยมีโอกาสได้เข้าเรียนในระดับสูงได้เท่าเทียมกับนักเรียนจากส่วนกลางหรือกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะปัจจัยต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาในชนบทเพียงพอ สิ่งทำให้นักเรียนในภูมิภาคไม่ค่อยมีโอกาสได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือสอบเข้าแข่งขันได้

¹Yit Yat Hoong, Roles of Universities in Local & Regional Development in Southeast Asia, (Singapore : Regional Institute of Higher Education & Development, 1973), p. 9.

²ชยันต์ วรรณระภูติ และสวัสดิ์ บรรเทิงสุข "มหาวิทยาลัยกับสังคมไทย" การอุดมศึกษา 23, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาฯ, 2523), หน้า 73-74.

จากรายงานการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2516-2517¹ และปีการศึกษา 2520-2524² พบวงมหาวิทยาลัย ปรากฏว่าผู้สมัครสอบส่วนใหญ่มีบิดามารดาซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร และผู้ที่สอบคัดเลือกได้เกือบครึ่งหนึ่งมีบิดามารดามีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร สำหรับผู้สมัครสอบที่มีบิดามารดามีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและสอบคัดเลือกได้มีอยู่ไม่ถึงร้อยละ 10

4.1.1 การให้โอกาสทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่นเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าเรียนโดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก โดยกำหนดโควตาจำนวนนักเรียนเรียนดีที่มีสิทธิ์เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยขอนแก่นโดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือกไว้ร้อยละ 5 ของนักเรียนที่ติดคะแนนสูงสุดในการสอบไล่ชั้น ม.ศ. 5 ในแต่ละจังหวัดของภาคนี้ในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 2 (2510-2514)³ และในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 3 (2515-2519) ก็ได้เพิ่มจำนวนขึ้น จากร้อยละ 5 ของนักเรียนที่เรียนดีของแต่ละจังหวัด ซึ่งในปีการศึกษา 2512

¹ พบวงมหาวิทยาลัย, รายงานการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 2516-2517 (พระนคร : พบวงมหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 7.

² พบวงมหาวิทยาลัย, รายงานการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 2520-2524 (พระนคร : บุรพาศิลป์การพิมพ์, 2524), หน้า 10.

³ อรรถิณีย์ ตันนนะสฤทธิ, "พัฒนาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตแผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 103.

เป็นร้อยละ 10, 15, 20 และ 25 เป็นลำดับจากปีการศึกษา 2515-2519¹ นอกจากนี้ยังให้ทุนแก่นักศึกษา 2 ปีสุดท้ายใน 16 จังหวัดที่เลือกมหาวิทยาลัยขอนแก่นอันดับแรก ซึ่งเป็นกรช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจนได้เข้าเรียนในลำดับสูงขึ้น ขณะเดียวกันก็ได้ศึกษาต่อในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แทนที่จะอพยพมาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร²

ความสำเร็จของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ พิจารณาได้จากนักศึกษาที่ใช้สิทธิ์เรียนดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปีการศึกษา 2523-2524 ทุกชั้นปี จำนวน 1,470 คน หรือร้อยละ 37.2 ของนักศึกษาทั้งหมด ซึ่งจังหวัดขอนแก่นมีนักศึกษาใช้สิทธิ์มากที่สุด คือร้อยละ 15.2 รองลงมาได้แก่ นครราชสีมา อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี (แผนภูมิที่ 8)

นักศึกษาเหล่านี้ร้อยละ 60.9 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่นร้อยละ 10 รองลงมาคือกรุงเทพมหานครร้อยละ 13.3 ภาคเหนือร้อยละ 6.9 ภาคตะวันตกร้อยละ 4.9 ภาคกลางร้อยละ 4.8 ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 4.6 ตามลำดับ (แผนภูมิที่ 9)

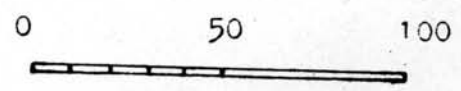
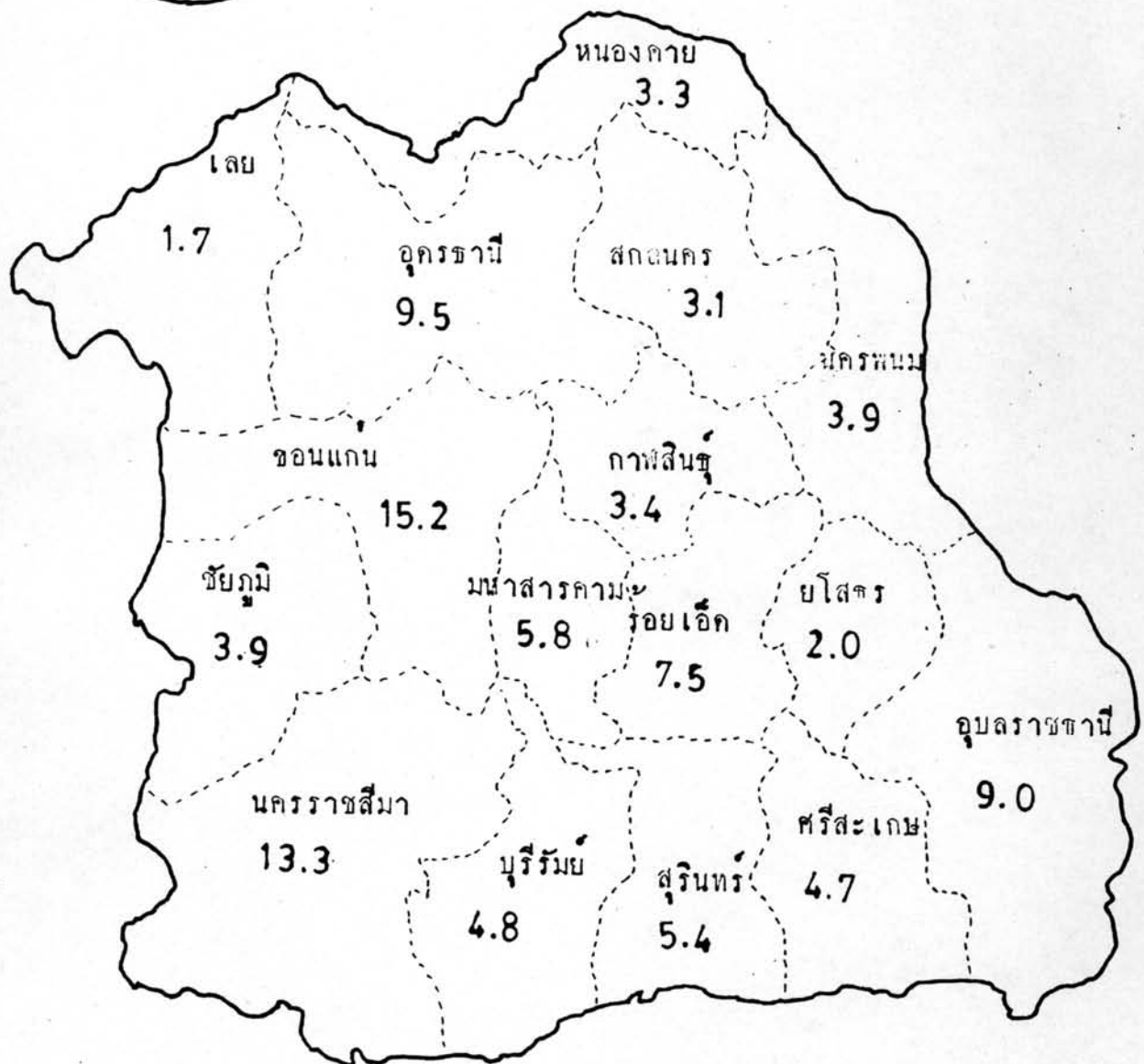
เมื่อพิจารณาต่อไปถึงนักศึกษาตามคณะต่าง ๆ ปรากฏว่าทุกคณะมีนักศึกษาจากภาคนี้กว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป (ตารางที่ 8)

จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นเปิดโอกาสแก่นักเรียนที่มีภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้มาก

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

² Yit Yat Hoong, Roles of Universities in Local & Regional Development in Southeast Asia, p. 11.

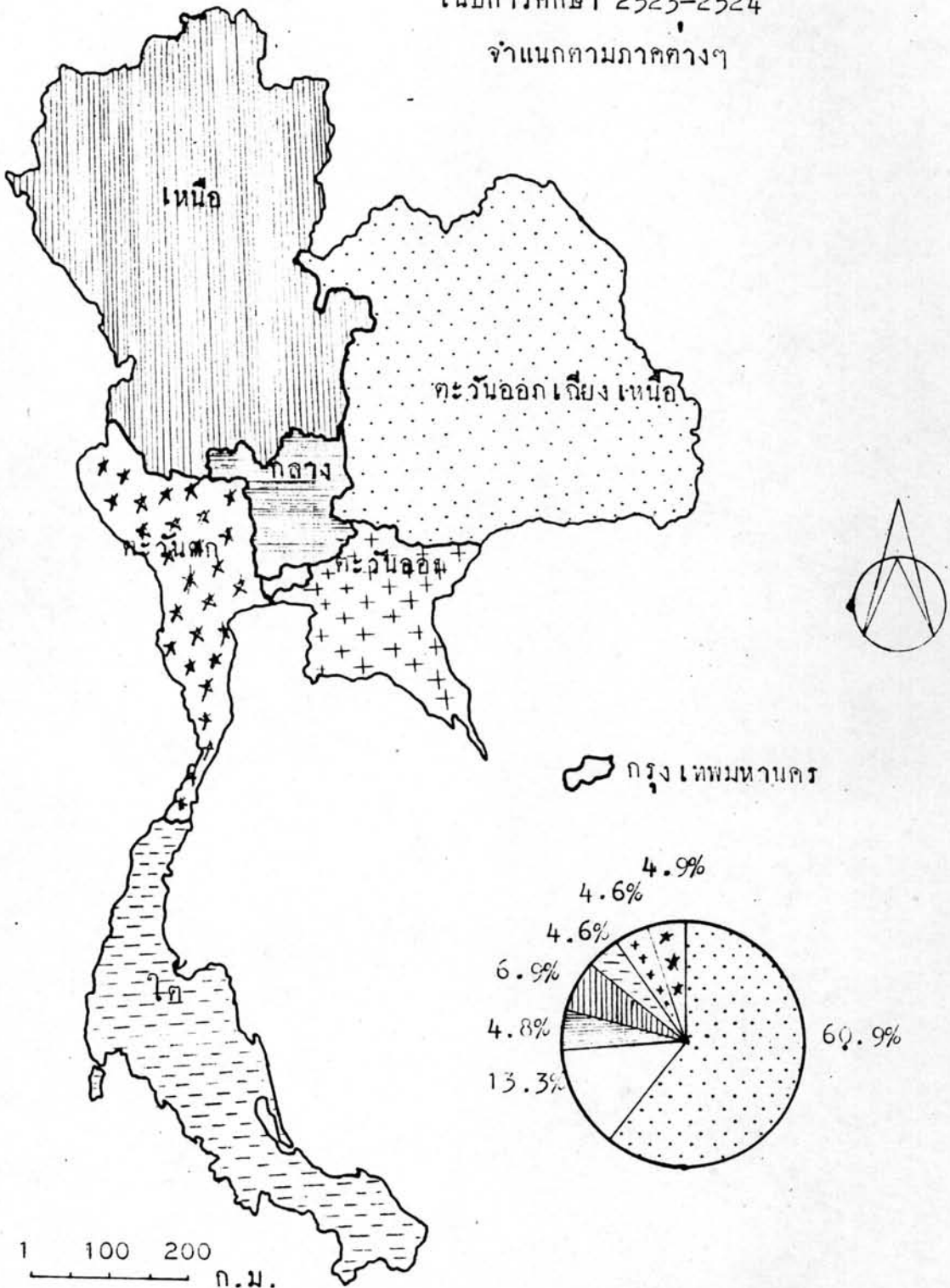
แผนภูมิที่ 8 ร้อยละของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ใช้สิทธิ์เรียนดี
เมื่อปีการศึกษา 2523-2524
จำแนกตามจังหวัดต่างๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภูมิที่ 9 ภูมิภาคของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

ในปีการศึกษา 2523-2524

จำแนกตามภาคต่างๆ

4.1.2 ผลิตภัณฑ์ออกทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะเป็นการพัฒนากำลังคนในระดับสูง มหาวิทยาลัยภูมิภาคมีความมุ่งหมายสำคัญในการผลิตบัณฑิตตามสาขาที่เป็นความต้องการของภูมิภาค ความสำเร็จประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยภูมิภาคคือ เมื่อนักศึกษาเหล่านี้สำเร็จการศึกษาแล้วประกอบอาชีพการงานในภูมิภาคนี้

จากการเปรียบเทียบภาคการทำงานของบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยทบวงมหาวิทยาลัยตั้งแต่ปี 2517-2520¹ พบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในภาคต่าง ๆ ตามที่มหาวิทยาลัยนั้น ๆ ตั้งอยู่และทำงานที่กรุงเทพฯเป็นลำดับรองลงมาทั้งสิ้น บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มสูงขึ้นทุก ๆ ปี กล่าวคือ จากร้อยละ 37 เป็นร้อยละ 47 ในขณะที่ร้อยละ ของการทำงานที่กรุงเทพมหานครเริ่มลดลงเรื่อย ๆ ร้อยละของบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทำงานในกรุงเทพมหานครและภาคเหนือใกล้เคียงกันจนไม่อาจกล่าวได้ว่าบัณฑิตจะทำงานในภาคเหนือมากขึ้น ส่วนบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทำงานในกรุงเทพมหานครน้อยลงทุกปี ในขณะที่เพิ่มการทำงานในภาคใต้มากขึ้น ซึ่งมากกว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ตารางที่ 9 และ 10)

¹ทบวงมหาวิทยาลัย รายงานสรุปการประมวลผลเบื้องต้นเรื่องการสำรวจภาวะการทำงานที่ขอของบัณฑิตรุ่นปีการศึกษา 2517, 2518, 2519 และ 2520 4 เล่ม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การค้าสำเนา 2519, 2520, 2521, 2522)

จะเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่งนี้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ประสบความสำเร็จมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่นเพราะมีจำนวนบัณฑิตทำงานในภาคมากขึ้นทุกปี

สำหรับบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น จากการสำรวจของมหาวิทยาลัยขอนแก่นโดยกองแผนงานซึ่งสำรวจบัณฑิตรุ่น 7, 8 และ 9 เมื่อ พ.ศ. 2520 คิดเป็นตัวอย่างประมาณร้อยละ 36 ปรากฏว่าบัณฑิตเหล่านี้มีงานทำถึงร้อยละ 91.5 ซึ่งร้อยละ 38.5 ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำงานอยู่ในจังหวัดขอนแก่นร้อยละ 19.3 อีก 1 ใน 4 ทำงานที่กรุงเทพมหานคร ส่วนที่เหลือทำงานอยู่ทุกภาคของประเทศ (ตารางที่ 11)

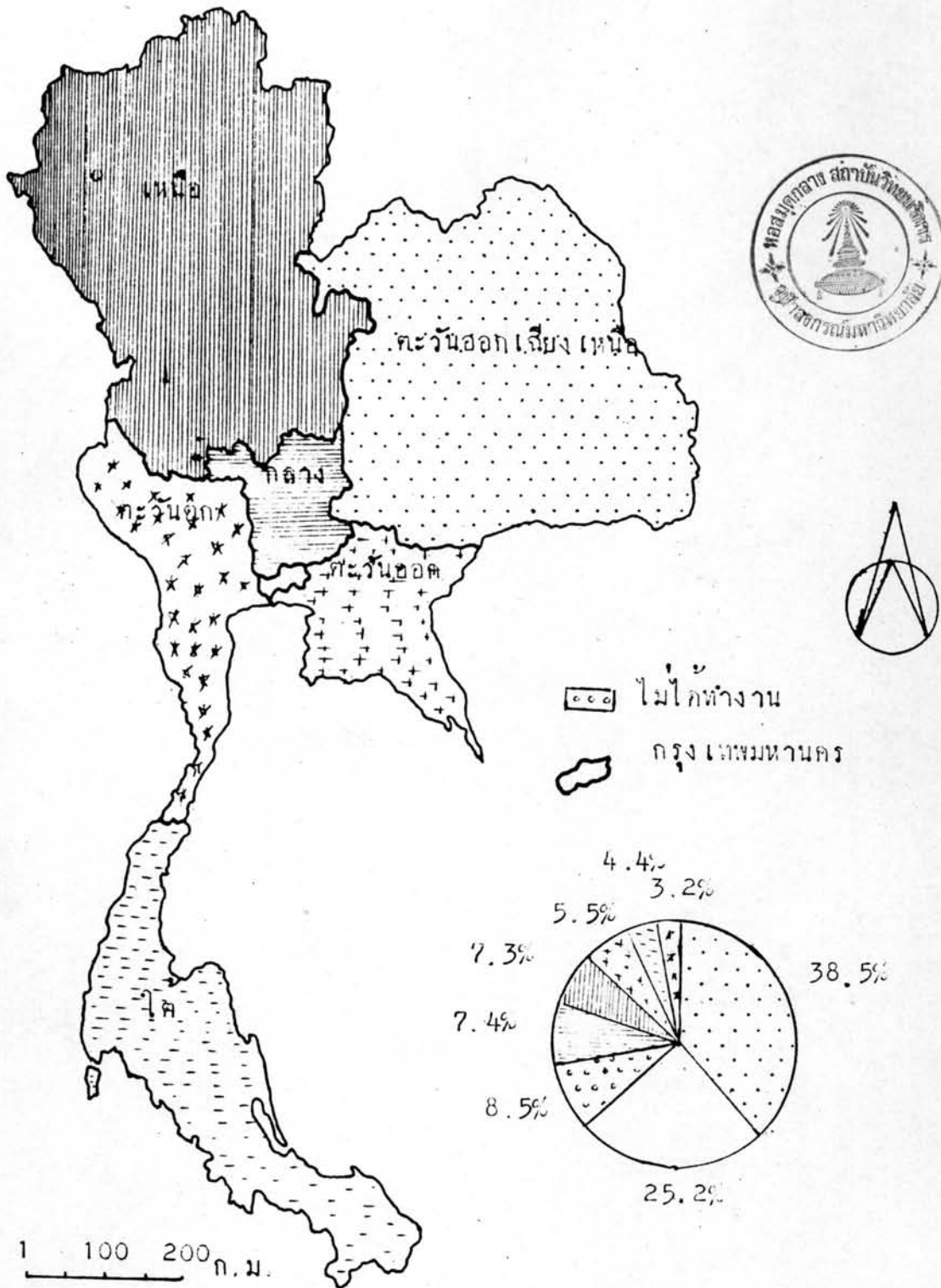
เกี่ยวกับความรู้สึกในการทำงานปรากฏว่า บัณฑิตเหล่านี้ร้อยละ 70 มีความภูมิใจในมหาวิทยาลัยขอนแก่น การทำงานเป็นที่ยอมรับของนายจ้าง เพื่อนร่วมงานและชุมชนที่อาศัยอยู่ (ตารางที่ 12)

เมื่อพิจารณาตามสาขาต่าง ๆ พบว่าบัณฑิตทางการเกษตรร้อยละ 47.7 และร้อยละ 67.6 ทางการพยาบาลทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บัณฑิตทางการศึกษาร้อยละ 40.7 ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งทำอยู่ที่จังหวัดขอนแก่นครึ่งหนึ่ง ส่วนทางวิศวกรรมร้อยละ 58.8 ทำงานที่กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 10.5 ทำงานที่ภาคกลาง มีบัณฑิตสาขานี้ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียงร้อยละ 9.7 เท่านั้น (ตารางที่ 11)

บัณฑิตวิศวกรรมที่ไม่ได้ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากเท่าที่ควรนั้น หากพิจารณาถึงภูมิภาคแล้วจะพบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่คือร้อยละ 31.4 มีภูมิลำเนากรุงเทพฯ เพียง 1 ใน 4 เท่านั้นที่มีภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตารางที่ 13)

ส่วนบัณฑิตแพทย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นจำนวน 2 รุ่น (43 คน) นั้น ได้ทำการสำรวจในตนเองเดียวกัน และได้คำตอบมาร้อยละ 23 บัณฑิตเหล่านี้ร้อยละ 70 เข้าศึกษาโดยใช้สิทธิ์เรียนดี ส่วนใหญ่มีความภูมิใจในมหาวิทยาลัยขอนแก่น การทำงานเป็นที่ยอมรับของนายจ้าง เพื่อนร่วมงาน และชุมชนที่อาศัยอยู่

แผนภูมิที่ 10 ร้อยละของการทำงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น รุ่น 7, 8 และ 9
เมื่อ พ.ศ. 2520 จำแนกตามภาคต่างๆ

สรุปได้ว่า บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นในสาขาต่าง ๆ ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นบัณฑิตทางวิศวกรรมซึ่งส่วนใหญ่ทำงานในกรุงเทพฯ และภาคกลาง มีส่วนน้อยที่ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสำรวจภาวะการทำงานทำของบัณฑิตในคราวรับพระราชทานปริญญาบัตร ประจำปีการศึกษา 2521-2522 (รุ่น 12) และปีการศึกษา 2522-2523 (รุ่น 13) โดยมีบัณฑิตรุ่น 12 เป็นตัวอย่างร้อยละ 87.9 ทำงานแล้วร้อยละ 76.5 และบัณฑิตรุ่น 13 เป็นตัวอย่างร้อยละ 92.1 มีงานทำร้อยละ 72.8

ผลการสำรวจปรากฏว่า ร้อยละของการทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานครไม่ต่างกันมาก คือร้อยละ 37.9 และ 33.6 สำหรับรุ่นที่ 12 และร้อยละ 39.2 และ 29.5 ตามลำดับ ในรุ่นที่ 13 (ตารางที่ 14)

นั่นคือ เราอาจกล่าวได้ว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นประสบความสำเร็จพอสมควรในเรื่องผลิตบัณฑิตออกทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบัณฑิตทางวิศวกรรมเท่านั้นที่ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือน้อย ซึ่งภูมิสำเนาอาจเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญตัวหนึ่งซึ่งจะทำให้บัณฑิตเลือกทำงานที่ใด

4.1.3 ศูนย์วิชาการของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในภาคนี้ ซึ่งย่อมจะต้องทำหน้าที่เป็นแหล่งวิชาการ ค้นคว้าวิจัย เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการในการนำความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาภาค

บทบาทของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในการ เป็นผู้นำและเป็นศูนย์กลางทางวิชาการ อาจแบ่งออกเป็น

ก) งานวิจัยและศึกษา

ข) งานบริการชุมชน

ก) งานวิจัยและศึกษา การดำเนินงานทางด้านนี้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2512 โดยอยู่ในความรับผิดชอบของคณะต่าง ๆ ซึ่งได้ทำการวิจัยในหลายสาขา อันจะเป็นผลต่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ส่งเสริมปรับปรุงการเกษตรของภาค พัฒนาทางสาธารณสุข สู่สภาพอนามัย การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาชนบท การพัฒนาภาคทางด้านสังคม เป็นต้น

ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานวิจัยและศึกษาเป็นต้นมา มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีโครงการที่ดำเนินการวิจัยโดยคณะต่าง ๆ ซึ่งได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยเป็นเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัยขอนแก่นทั้งสิ้น 321 โครงการ¹

นอกจากงานวิจัยที่ได้รับงบประมาณจากมหาวิทยาลัยแล้ว ยังมีงานวิจัยที่ได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานอื่นอีกทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น IDRC (International Development Research Centre) มูลนิธิฟอร์ด Searca สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ฯลฯ (ตารางที่ 15 และ 16)

¹ ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ข้อมูลถึงกุมภาพันธ์ 2524

งานวิจัยและศึกษาที่ แบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

(1) งานวิจัยทางด้านส่งเสริมการเกษตร ดำเนินงานโดยคณะเกษตร เป็นการวิจัยเกี่ยวกับพืช ดิน โรคพืช (Cropping System) การนำเอาผลผลิตทางการเกษตร ไปใช้ประโยชน์ การวิจัยเกี่ยวกับพืชกึ่งแห้งแล้ง การปรับปรุงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

(2) งานวิจัยทางด้านวิศวกรรม งานด้านนี้มุ่งไปในเรื่องการพัฒนา แหล่งน้ำ อันเป็นปัญหาสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้พิจารณาศึกษาปัญหา สारवल ขุดค้น เพื่อจัดหาแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการที่สำเร็จแล้วมีดังนี้

1. Socio-economic impact of small reservoir 2521-2522 โดยความสนับสนุนของมูลนิธิฟอร์ด

2. การสำรวจขั้นต้นเพื่อจัดหาแหล่งน้ำในนิคมสร้างตนเอง เช่น อุบลรัตน์ โนนสัง และห้วยหลวง 2521-2522 โดยความสนับสนุนจากรัฐบาลเนเธอร์แลนด์

3. Nam Pong Environmental Management Research Project 2520-2522 โดยความสนับสนุนของมูลนิธิฟอร์ดผ่านคณะกรรมการโครงการลุ่มแม่น้ำ-โขง

4. Water for the Northeast : A Strategy for the Development of small scale water resources กันยายน 2521 ร่วมมือกับ AIT

5. Study on Northeast small scale irrigation ร่วมมือกับ AIT โดยความสนับสนุนของ USAID

ปัจจุบันกำลังทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและการเก็บน้ำฝนในชนบท

(3) งานวิจัยเพื่อพัฒนาการสาธารณสุข โดยโครงการศูนย์แพทย์ศาสตร์ ซึ่งจะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ค้นคว้า วิจัยปัญหาทางด้านสาธารณสุขของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การดำเนินการวิจัยทางการแพทย์ได้เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 2517 เป็นการวิจัยปัญหาทางโภชนาการ เชื้อโรค โรคต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาทางการสาธารณสุขของประชาชนในภาคนี้

จากการจัดตั้งคณะเทศนิคมการแพทย์ สภาอารณเสฐ ทิมตแพทยและ
 เภสัชค้ำสตร์ขึ้น จะทำให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีบทบาทในการสนองความต้องการของภาค-
 ตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น กล่าวคือจะเป็นแหล่งตรวจ ช้และผู้ตรโรคทางห้องปฏิบัติการสำหรับ
 โรงพยาบาลและหน่วยงานอื่น เป็นแหล่งกลางในการค้นคว้าวิจัยปัญหาในด้านการตรวจทาง-
 ห้องปฏิบัติการ เป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยทางด้านเภสัชค้ำสตร์ สัมบสนุนการ
 ค้นคว้าและพัฒนาทางด้านลุ่มนไพร การผลิตยาและชีววัตถุอื่น ๆ อันจำเป็นต่อการควบคุมป้องกัน
 และรักษาโรค

(4) งานวิจัยทางการศึกษาและสังคม ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนา
 การศึกษาและสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาตั้งแต่ปี 2517 โดยคณะศึกษาค้ำสตร์ คณะ-
 มนุษยค้ำสตร์และสังคมค้ำสตร์

ข) การบริการชุมชน มีทั้งดำเนินการในมหาวิทยาลัยและออกไปปฏิบัติการ
 ในท้องที่ การดำเนินงานแบ่งได้เป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของคณาจารย์ในคณะต่าง ๆ
 ในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 เป็นโครงการที่นักศึกษาในชุมนุมวิชาการของคณะต่าง ๆ
 เป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษา

ส่วนที่ 3 เป็นการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น
 งานการบริการแก่ชุมชนมีอยู่หลายด้าน มีวัตถุประสงค์และนโยบายหลัก
 เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ตัวอย่างเช่น ชมรมอาสาพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นชมรม
 สังกัดสโมสรศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือพัฒนาชนบทในภาคอีสานโดย
 มีวิธีดำเนินงานคือ ออกไปพัฒนาหมู่บ้านในระหว่างวันหยุดสุดสัปดาห์และจัดตั้งค่ายอาสาพัฒนาใน
 หมู่บ้านโดยเน้นหนักให้นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ใช้ความรู้และประสบการณ์ในแขนง
 วิทยานั้น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาหมู่บ้านทางด้านต่าง ๆ 5 ด้านคือ ด้านก่อสร้าง
 อนามัย ศึกษา การเกษตร และด้านการประชาสัมพันธ์

การให้ความรู้แก่เกษตรกรมีโครงการที่ได้รับผลสำเร็จและเป็นที่รู้จัก
กันดี ได้แก่ โครงการฝึกอบรมงานเกษตรกรรมแบบประณีต (Intensive Farm Training
Program) โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ตามหมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่นและในภาคตะวันออกเฉียง-
เหนือ โครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ โครงการมหาวิทยาลัยชาวบ้าน เป็นต้น

การฝึกอบรมงานเกษตรกรรมแบบประณีต มีสถานที่ให้การอบรมในมหาวิทยาลัยขอนแก่น

4.2 ความสัมพันธ์กับเมืองขอนแก่น

การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับเมืองขอนแก่นซึ่งจะมีผลถึงการขยายตัวของเมือง ควรทราบถึงสภาพของชุมชนเมืองขอนแก่น การใช้ที่ดิน ก่อนที่จะมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นและการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากตั้งมหาวิทยาลัยแล้ว

4.2.1 ชุมชนเมืองขอนแก่นและการเปลี่ยนแปลง

(ก) สภาพปัจจุบัน

ที่ตั้ง ชุมชนเมืองขอนแก่นตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น ในท้องที่ตำบลในเมือง มีพื้นที่ 46 ตร.กม. ซึ่งเป็นการขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นจากตำบลในเมืองเดิม 4.3 ตร.กม. เมื่อ พ.ศ. 2515 ออกไปคลุมพื้นที่อีก 3 ตำบล คือ

ตำบลศิลา ได้แก่ หมู่ที่ 12 บ้านโนนชัย หมู่ที่ 14 บ้านหนองแวง หมู่ที่ 16 บ้านสามเหลี่ยม และบางส่วนของหมู่ที่ 13 บ้านดอนหญ้านาง

ตำบลพระลับ ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2 และ 3 บ้านโนนทัน หมู่ที่ 4 บ้านบะขาม และหมู่ที่ 6 บ้านหนองใหญ่

ตำบลเมืองเก่า ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านศรีฐาน หมู่ที่ 14 บ้านอ่อม หมู่ที่ 17 บ้านโนนหนองวัด และบางส่วนของหมู่ที่ 2 บ้านโนนตุ่ม

สภาพพื้นที่ โดยทั่วไปเป็นเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ ทางเหนือเป็นที่สูง ทางด้านตะวันตกและทางใต้เป็นที่ลุ่ม บริเวณที่มีปัญหาน้ำท่วมเสมอคือ บริเวณริมทางรถไฟ สถานีรถไฟและทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ทางทิศเหนือมีปิงทุ่งสร้าง และทางใต้มีปิงแก่นนครซึ่งเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ใช้ในการระบายน้ำและลัดานที่หักผ่อน นอกจากนี้ก็มีคลองรอบเมือง ซึ่งเป็นคลองระบายน้ำในตัวเมืองที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งด้วย (แผนที่ 8)

ประชากร ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นมีประชากร 89,925 คน¹ หรือประมาณร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งจังหวัด เป็นชาย 46,841 คน และหญิง 43,084 คน ซึ่งคิดเป็นชายร้อยละ 52.1 และหญิงร้อยละ 47.9 มีความหนาแน่นเฉลี่ย 1,955 คนต่อตร.กม.

¹ กรมการปกครอง กองการทะเบียน ประมวลสถิติประจำปี 2522 (กทม. โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น; 2523), หน้า 8

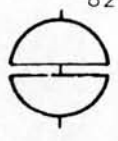
ผังเมืองขอนแก่น

การวิเคราะห์ความเอียงลาดของพื้นที่

- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 0-5 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 5-10 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 10-20 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 20-30 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 30-40 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด มากกว่า 40 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณน้ำขัง
- เขตเทศบาลใหม่

แผนที่ 8

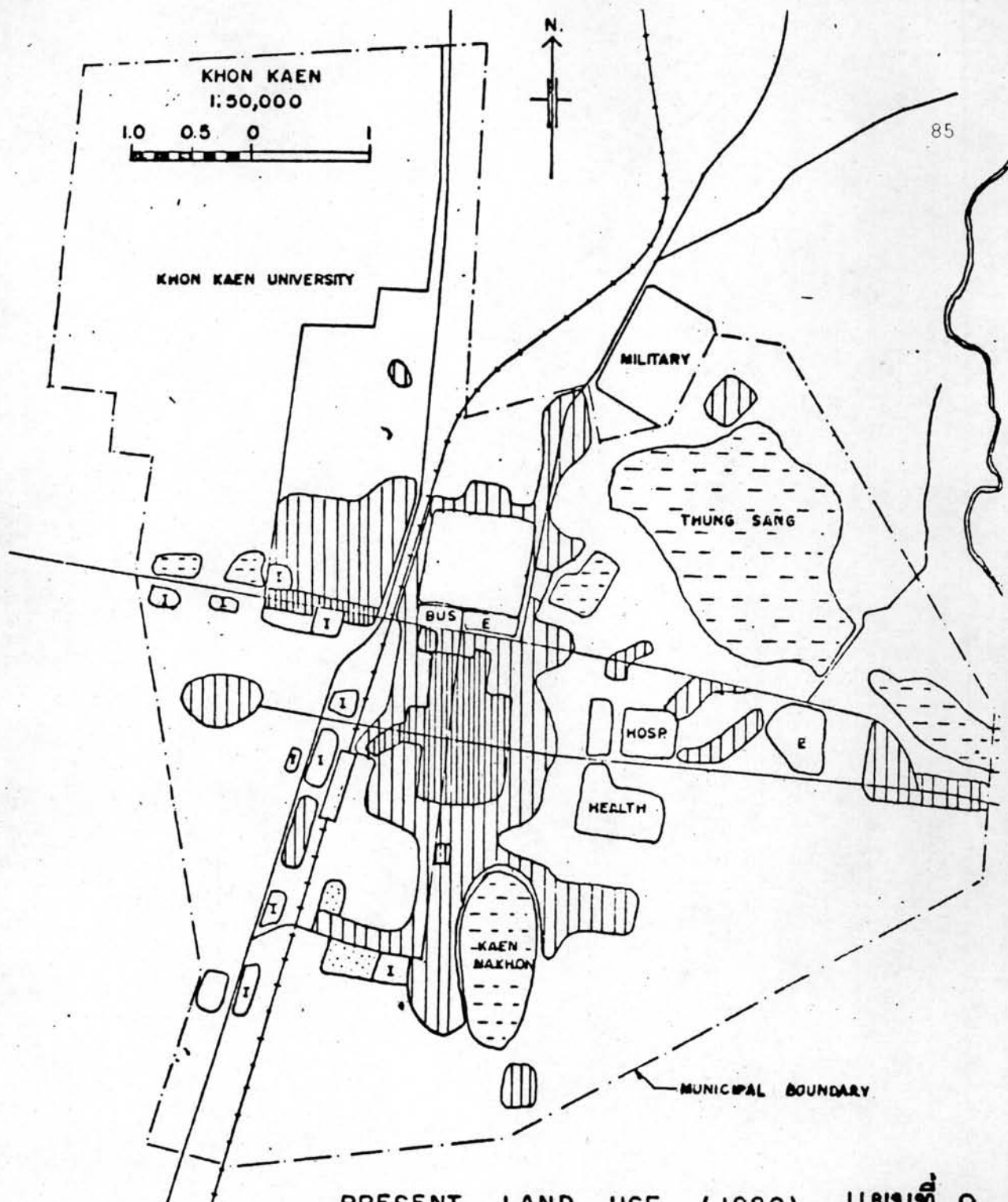
ลักษณะชุมชน ลักษณะของชุมชนบริเวณส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยและ
อาคารร้านค้า โดยมีความหนาแน่นสูงในเขตใจกลางเมืองบริเวณถนนศรีจันทร์ ถนนกลาง-
เมืองและถนนหน้าเมือง การใช้อาคารส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัย
ในปี 2522 เมื่อพิจารณาลักษณะของอาคารจำแนกตามวัสดุที่ใช้เป็นไม้มีอยู่ร้อยละ 12.9
เป็นคอนกรีตร้อยละ 74.5 เป็นไม้ผสมคอนกรีตร้อยละ 12.5 ดังนั้นการใช้อาคารหลักของ
เทศบาลเมืองขอนแก่นจึงเป็นเพื่อการพาณิชย์กรรม และเป็นสิ่งก่อสร้างด้วยคอนกรีตเป็นส่วน
ใหญ่

ศูนย์กลางเมือง บริเวณสี่แยกถนนศรีจันทร์ ติดกับถนนกลางเมือง

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตก่อสร้างในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
จำแนกตามวัสดุที่ใช้

วัสดุ	พ.ศ. 2519		พ.ศ. 2522	
	ตารางเมตร	ร้อยละ	ตารางเมตร	ร้อยละ
ไม้	18,749.94	36.14	15,606.56	12.97
คอนกรีต	30,117.87	58.05	89,607.37	74.50
ไม้/คอนกรีต	2,551.70	4.92	15,071.99	12.53
อื่น ๆ	465.00	0.89	-	-
รวม	51,884.51	100.0	120,285.92	100.0

PRESENT LAND USE (1980) แผนที่ 9

LEGEND

	COMMERCIAL/HIGH DENSITY RES.		PUBLIC OFFICES ETC. (E: EDUCATION)
	OTHER RESIDENTIAL AREAS		INDUSTRIAL
			RECREATIONAL/ OPEN SPACE

SOURCE : CONSULTING ENGINEERS AND PLANNERS AS. "REGIONAL CITIES DEVELOPMENT PROJECT" PRELIMINARY PROJECT PREPARATION. WORKING PAPER NO.2 LAND USE NOVEMBER 1980

ตารางที่ 18 การใช้ที่ดินของเทศบาลเมืองขอนแก่น 2523

Land Use in Khon Kaen 1980

Land Use	rai	%
Commercial and high density	550	5.1
Other residential	2,050	19.0
Religious	340	3.1
Govt. institutional (excl.education)	1,075	10.0
Schools	380	3.5
University	5,825	53.9
Industry, Warehouses	450	4.2
Recreational, Open Space	130	1.2
	10,800	100.0

Source : Consulting Engineers and Planners A.S. "Regional Cities
Development Project" Preliminary Project Preparation.

Working Paper No. 2

Land Use November 1980 p. 10

การใช้ที่ดิน การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ของเทศบาลเมืองขอนแก่นเป็น
สถาบันราชการและสถานศึกษา รองลงมาเป็นเขตที่อยู่อาศัย การค้าและอุตสาหกรรม โดย
เขตการค้าและที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูงสุดอยู่ในเขตใจกลางเมือง บริเวณถนนหน้าเมืองและ
ถนนกลางเมือง ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางและหนาแน่นต่ำมีอยู่ถัดออกมาจากเขตการค้า
และที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูงในแนวเหนือใต้จากมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาจนถึงบึงแก่นนคร
อุตสาหกรรมมีอยู่มากในบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 โดยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรม
การเกษตร เช่น โรงสีข้าว โรงทอผ้าเส้น โรงงานอัดมันเม็ด โรงเลื่อย เป็นต้น (ตารางที่ 18)

รายได้ เทศบาลเมืองขอนแก่นมีรายได้จากภาษีอากร ซึ่งภาษีส่วน
ใหญ่ที่เก็บได้คือภาษีล้อเลื่อน ภาษีการค้า ภาษีโรงเรือนและที่ดินตามลำดับ รายได้และราย-
จ่ายของเทศบาลเมืองขอนแก่นนี้จัดเป็นลำดับที่ 3 ของรายได้เมืองหลักทั้ง 4 ในภาคนี้
(ตารางที่ 19 และแผนภูมิที่ 11 และ 12)

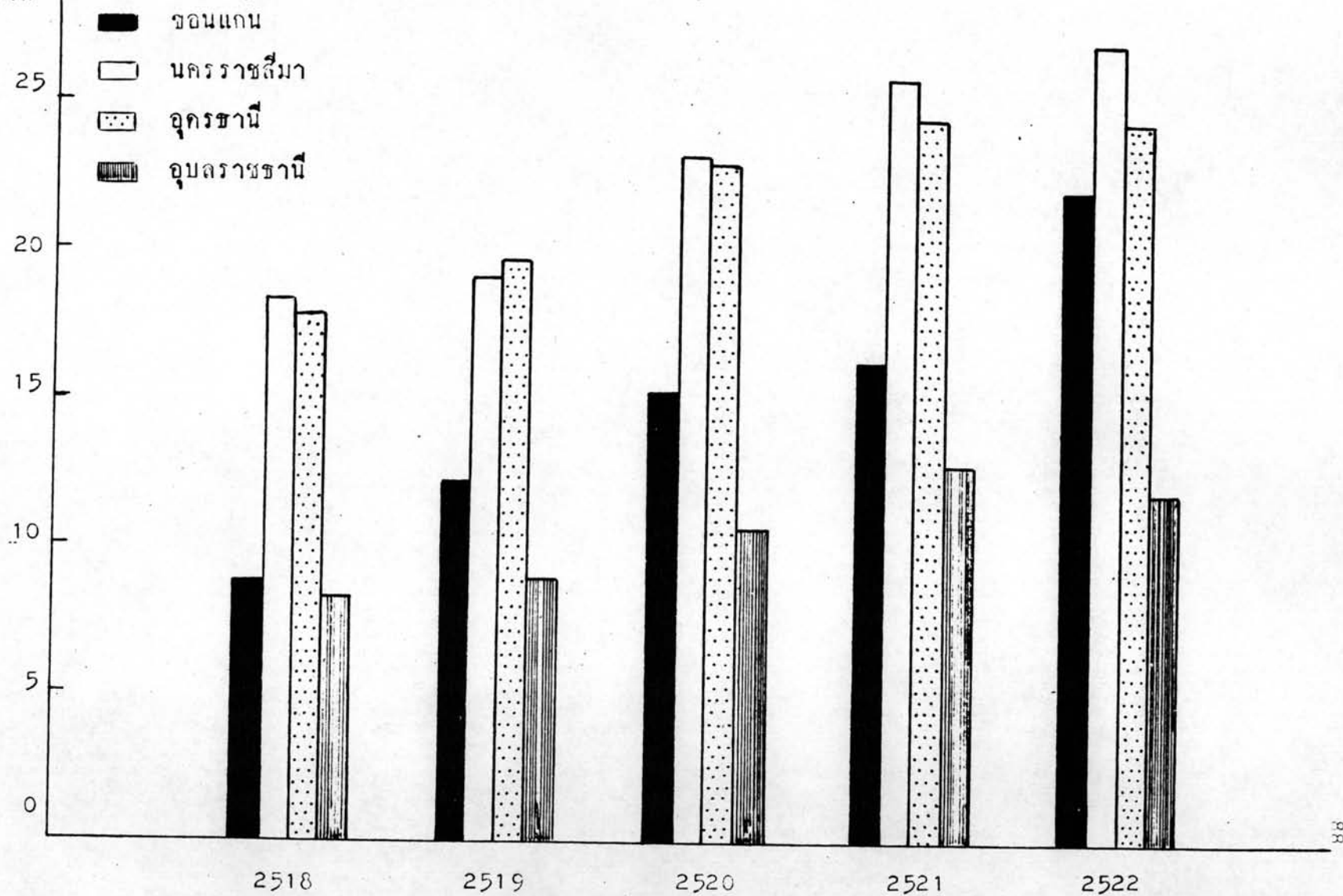

ทางเข้าตลาดสดถนนกลางเมือง ซึ่งอาคารพาณิชย์สร้างใหม่ (0 2524) ล้อมรอบ

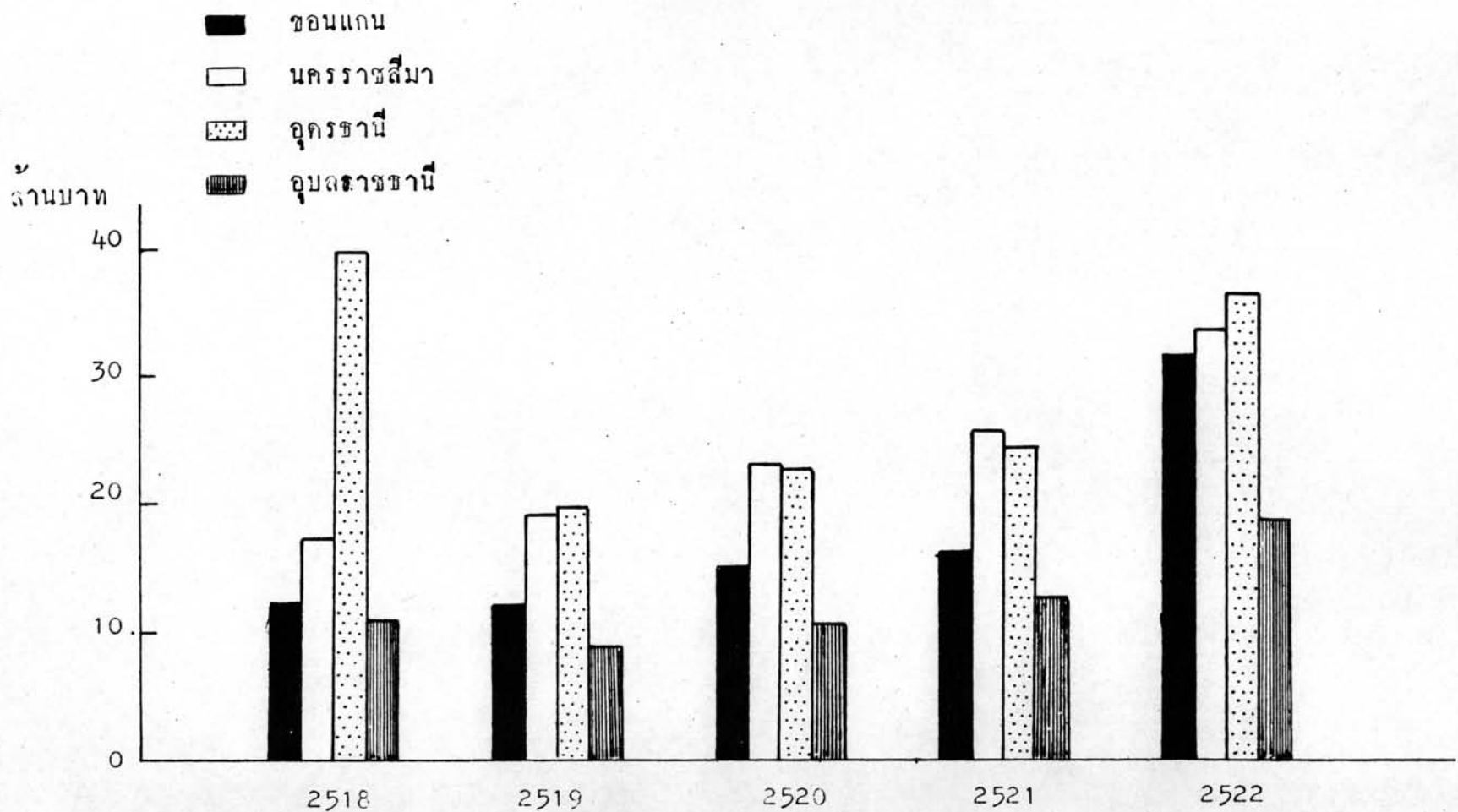
แผนภูมิที่ 11 เปรียบเทียบรายไค้จริงของเทศบาลเมือง
 ขอนแก่น นครราชสีมา อุครธานีและอุบลราชธานี

พ.ศ. 2518 - 2522

ล้านบาท

แผนภูมิที่ 12 เปรียบเทียบรายจ่ายของเทศบาลเมือง
 ขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี และอุดรธานี
 พ.ศ. 2518 - 2522

ที่มา ข้อมูลจากกองคลัง ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง

พ.ศ.

สำราญอุปโภค สำราญอุปการ

ประปา การประปาส่งหัตถ์ขอนแก่นเป็นผู้ผลิตน้ำประปาใช้ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นโดยใช้แหล่งน้ำดิบที่ห้วยกุดกว้างและคลองส่งน้ำชลประทานโคทา ปริมาณน้ำที่ผลิตได้ต่อวันเป็น 19,680 ลบ.ม. ผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัยและร้านค้า สถิติเดือนกรกฎาคม 2522 มีผู้ใช้น้ำดังนี้¹

บ้านพักอาศัย	5,639 ราย
ร้านค้า	1,648 ราย
สถานที่ราชการ	116 ราย
สถานศึกษา สถานพยาบาล	48 ราย
โรงงานอุตสาหกรรม ที่พักแรมและสถานบันเทิง	87 ราย
อื่น ๆ (ธนาคาร วัด ปิมน้ำวัน ฯลฯ)	60 ราย

ไฟฟ้า จังหวัดขอนแก่นมีผู้ใช้ไฟฟ้า 38,174 ราย จำนวนไฟฟ้าที่ใช้ 7,652,464.86 กิโลวัตต์ชั่วโมง หรือ 19.4 เมกกะวัตต์ และส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเมือง

โทรศัพท์ ขุ่มสายโทรศัพท์ขอนแก่นเป็นขุ่มสายโทรศัพท์ของอำเภอเมือง ปัจจุบันมีผู้เข้าโทรศัพท์ของขุ่มสายนี้ทั้งสิ้น 1,660 เลขหมาย² โดยแยกเป็น

หน่วยราชการ	212 เลขหมาย
บ้านพัก	467 เลขหมาย
ธุรกิจ	949 เลขหมาย
ในราชการ ทศท.	32 เลขหมาย

ตลาด³ ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นมีตลาดอยู่ 4 แห่ง คือ ตลาดสดเทศบาล 1 ตั้งอยู่ที่ถนนกลางเมือง ตลาดสดเทศบาล 2 ตั้งอยู่ที่ถนนหิมาลัย ตลาด อ.ฉะ อยู่ถนนประชาสโมสร และตลาดแผงลอยที่ถนนร่วมจิตซึ่งจำหน่ายอาหารได้รุ่ง

¹ การประปาส่วนภูมิภาค

² ขุ่มสายโทรศัพท์ขอนแก่น สถิติจนถึง พ.ย. 2523

³ สำนักงานเทศบาลเมืองขอนแก่น

ตลาดสดเทศบาลเมืองซอนแก่น บริเวณถนนกลางเมือง

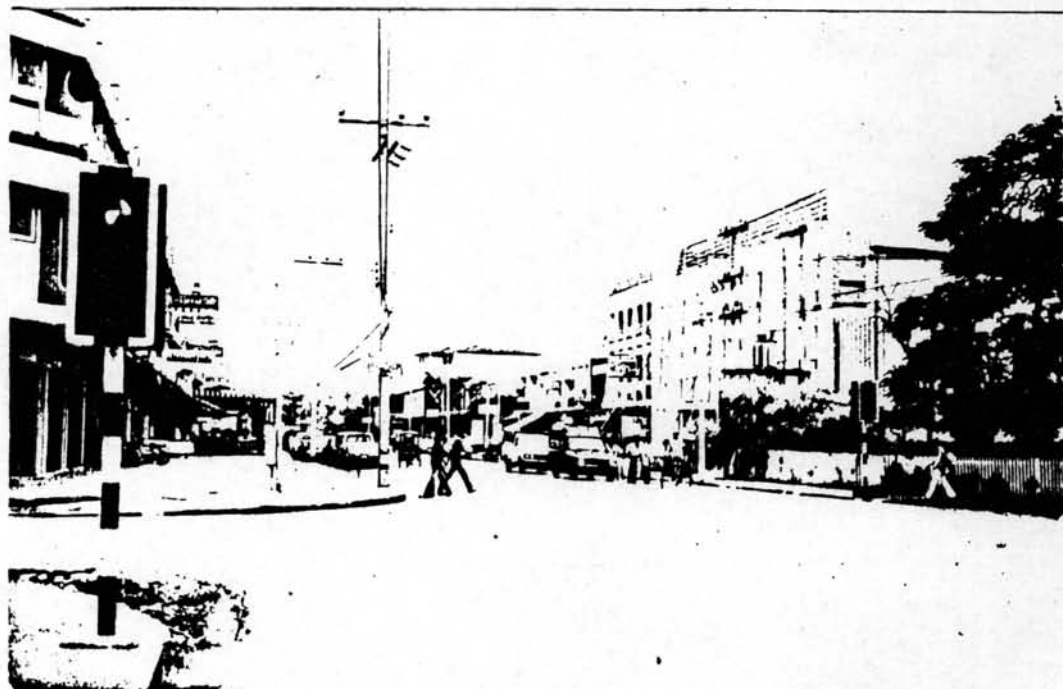

ตลาดแผงลอยเทศบาลเมืองซอนแก่น บริเวณถนนร่วมมิตร ซึ่งเป็นสถานที่สุดทางรถ-
ล่องแถวโนเวลากลางคืน

สถานีขนส่ง มีพื้นที่ประมาณ 12.5 ไร่ ตั้งอยู่ที่ถนนประชาสโมสร ใกล้ศูนย์ราชการและตลาด อ.จระ มีอู่รถประมาณ 20 อู่ สำหรับรถประจำทางและรถที่ อยู่ในระหว่างวันซ่อม นอกจากนี้ยังมีลานจอดรถสำหรับรถประจำทาง ประจำท้องถิ่น และรถ บรรทุกต่าง ๆ จำนวนรถที่มาใช้บริการเป็นสายที่วิ่งภายในจังหวัด 22 สาย และวิ่งระหว่าง จังหวัด 28 สาย มีจำนวนรถเข้ามาใช้บริการวันละ 270-378 คัน

สถานศึกษา มีสถานศึกษาทุกระดับอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ตั้งแต่โรงเรียนอนุบาล ประถม มัธยม โรงเรียนสอนอาชีพของเอกชน วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเทคโนโลยี และมหาวิทยาลัย

สถานพยาบาล ประกอบด้วยโรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่น โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลจิตเวช สถานีอนามัย และยังมีสถานพยาบาลของเอกชน คลินิก ร้านขายยา อีกเป็นจำนวนมาก

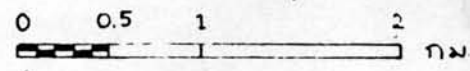
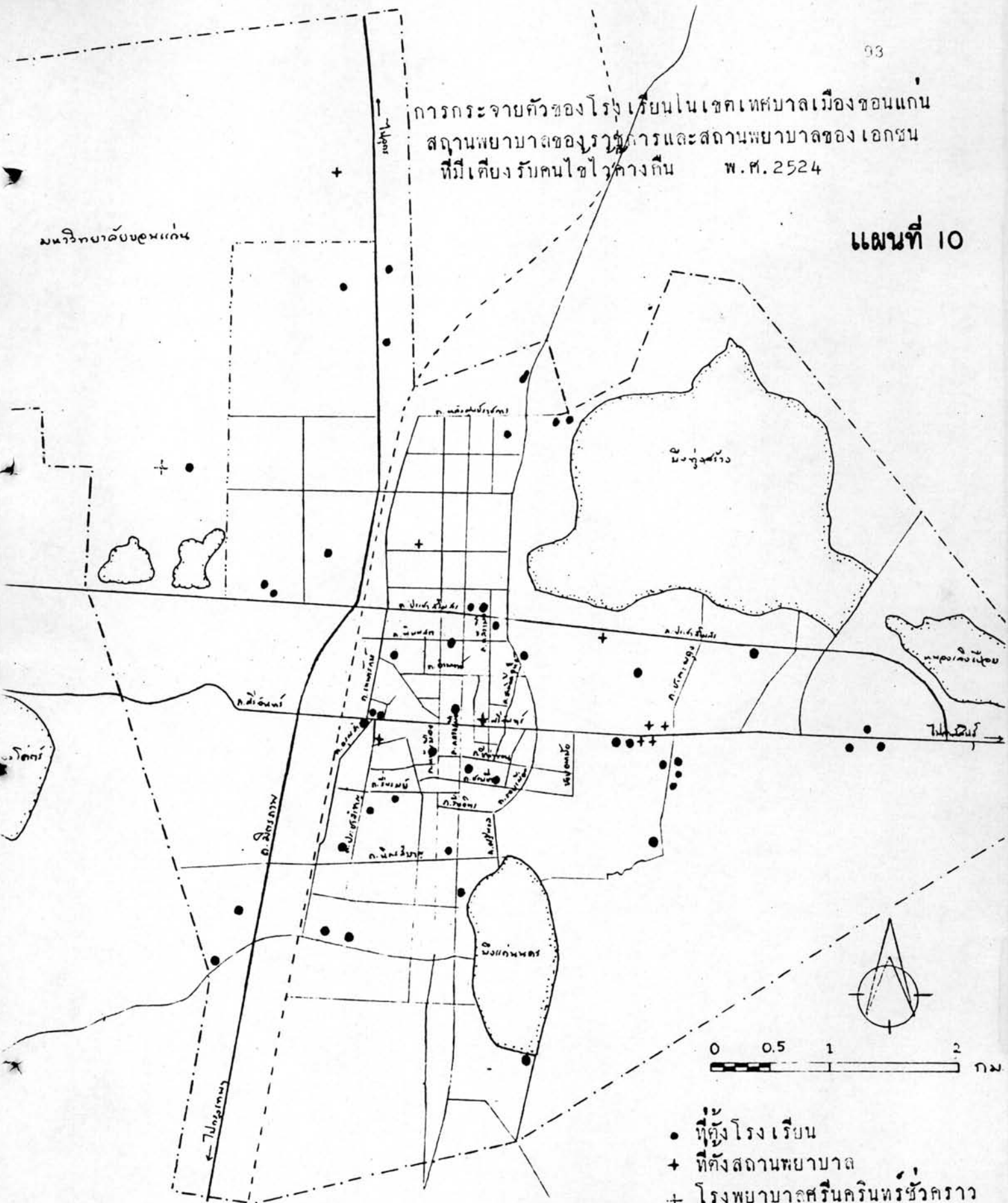

บริเวณถนนกลางเมืองขอนแก่น ซึ่งมีสถานพยาบาลประเภทคลินิกตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก

การกระจายตัวของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
สถานพยาบาลของราชการและสถานพยาบาลของเอกชน
ที่มีเตียงรับคนไข้อย่างถาวร พ.ศ. 2524

แผนที่ 10

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ที่ตั้งโรงเรียน
- + ที่ตั้งสถานพยาบาล
- + โรงพยาบาลศรินครินทร์ชั่วคราว

(ข) การเปลี่ยนแปลง

การศึกษาพื้นที่ซึ่งขยายตัวในชุมชนแห่งนี้จะใช้ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงจากปี 2505 (อันเป็นปีก่อนการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น) จนถึงปี 2518 สภาในอดีตเมื่อปี 2505 ได้อาศัยหลักฐานจากการสำรวจเพื่อการวางผังเมือง จังหวัดขอนแก่น ปี 2505 ของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

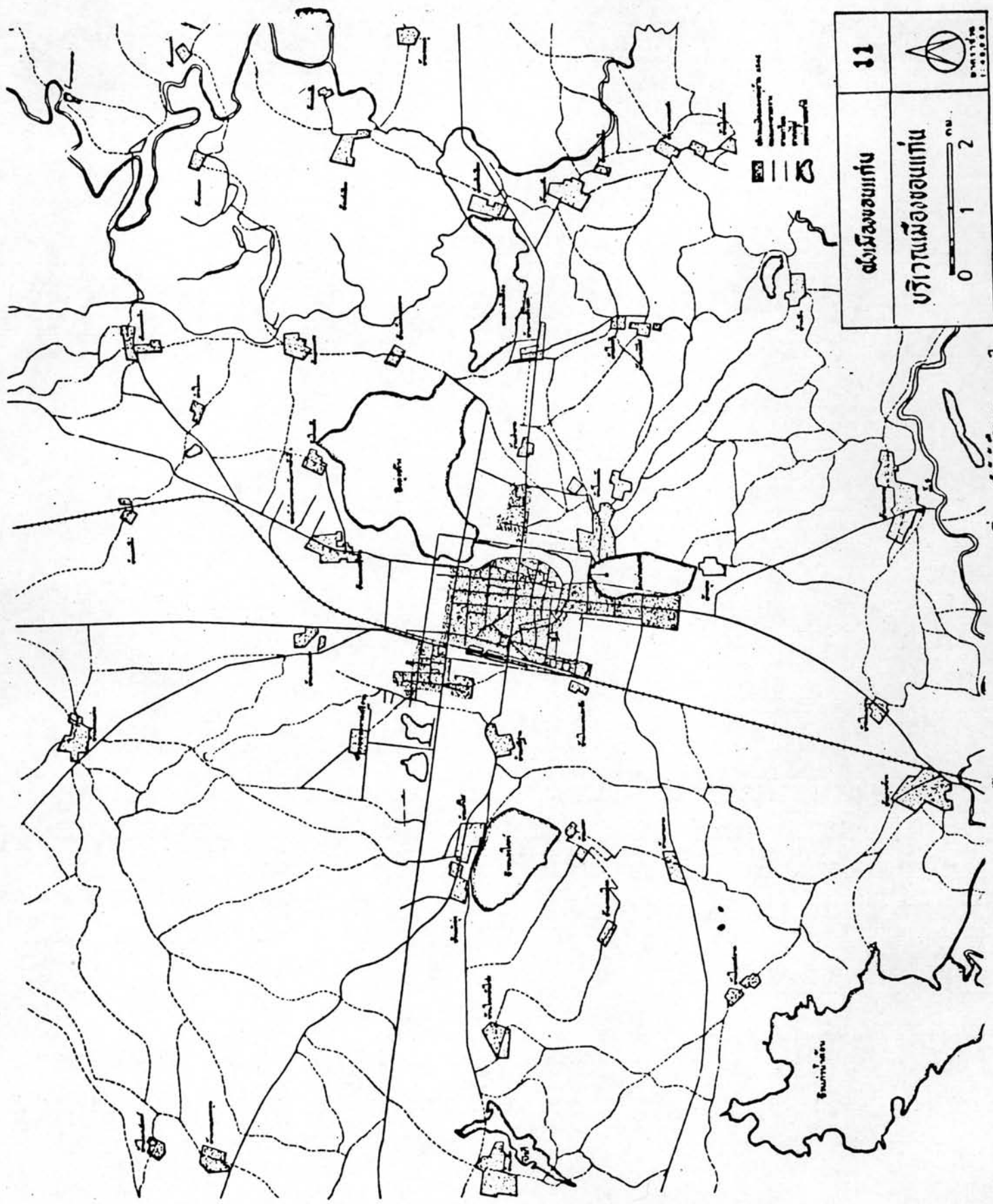
(1) การขยายตัวของเมืองการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2505-2518

แต่เดิมในตัวเมืองขอนแก่นมีลักษณะการครองชีพและสภาพความเป็นอยู่คล้ายคลึงกับหมู่บ้านชนบทขนาดใหญ่ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวนาและชาวไร่ ซึ่งมีไร่นาของตนอยู่ในบริเวณใกล้ตัวเมือง¹ รอบ ๆ บริเวณตัวเมืองขอนแก่นมีหมู่บ้านขนาดต่าง ๆ ตั้งอยู่ทั่วไป บริเวณที่มีบ้านเรือนปลูกสร้างซึ่งอยู่ภายนอกเขตเทศบาล อาจแบ่งได้เป็น 3 แห่ง คือ

1. บริเวณด้านตะวันตกของตัวเมือง มีลักษณะเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ประชาชนประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ผู้อยู่ในหมู่บ้านนี้ส่วนมากเป็นโรคเรื้อน
2. บริเวณด้านตะวันออกของตัวเมือง อันเป็นบริเวณที่เมืองเริ่มขยายออกมา มีโรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงเรียนช่างไม้ โรงเรียนผดุงครรภ์ เรือนจำและโรงพยาบาลโรคปอด บริเวณนี้มีบ้านเรือนพักอาศัย ร้านค้าปลีก ร้านรับซื้อผลผลิตเกษตรสร้างขึ้นใหม่
3. บริเวณด้านตะวันออกเฉียงใต้หรือด้านขวาของปิงแก่นนคร เป็นหมู่บ้านโนนทัน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

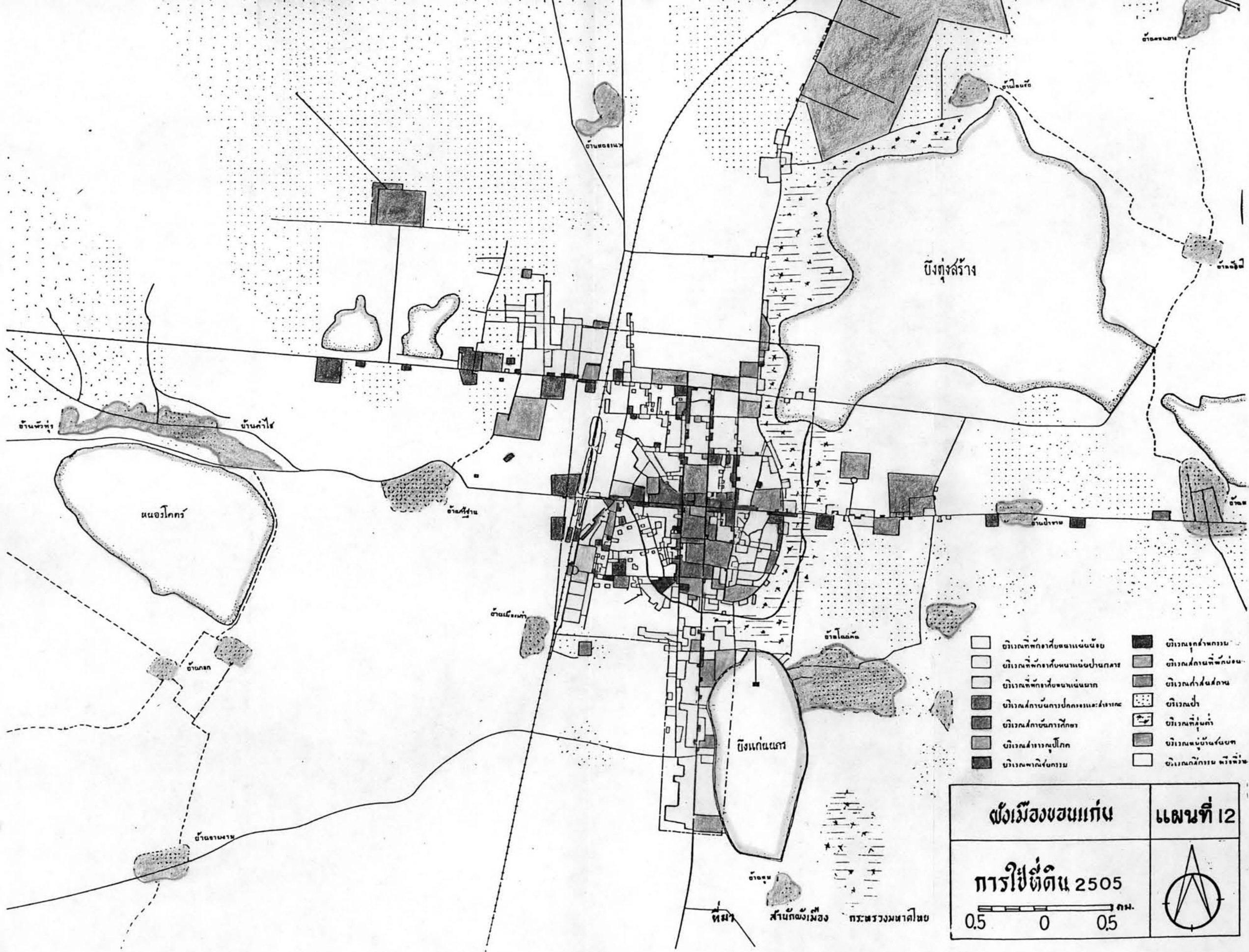
การติดต่อกันระหว่างหมู่บ้านและบริเวณตัวเมืองใช้ถนนและทางเกวียน (แผนที่ 11, 12, 13 และ 14)

¹สำนักผังเมือง, กระทรวงมหาดไทย, ผังเมืองจังหวัดขอนแก่น 2525 (พระนคร, โรงพิมพ์คณะช่าง : 2505), หน้า 28.

 <p>มาตราส่วน 1:50,000</p>	<p>๖๖</p>
<p>๖๖</p>	<p>จังหวัดขอนแก่น</p> <p>๐ 1 2 กม.</p>

กรมแผนที่ทหารบก

- บริเวณที่พักอาศัยหนาแน่นน้อย
- บริเวณที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง
- บริเวณที่พักอาศัยหนาแน่นมาก
- บริเวณสำนักงานการปกครองและสาธารณกิจ
- บริเวณสำนักงานการศึกษา
- บริเวณสาธารณูปโภค
- บริเวณพาณิชย์ยกรรม
- บริเวณอุตสาหกรรม
- บริเวณสถานพักผ่อน
- บริเวณท่าเรือ
- บริเวณที่ว่าง
- บริเวณชุมชนชั้นใน
- บริเวณราชการ พิธีกรรม

ผังเมืองชนบท	แผนที่ 12
การใช้ที่ดิน 2505	

101/1

บริเวณเมืองขอนแก่น ปี ค. 2519

เขตเทศบาล

เขตมหาวิทยาลัยขอนแก่น

0.5

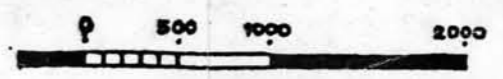
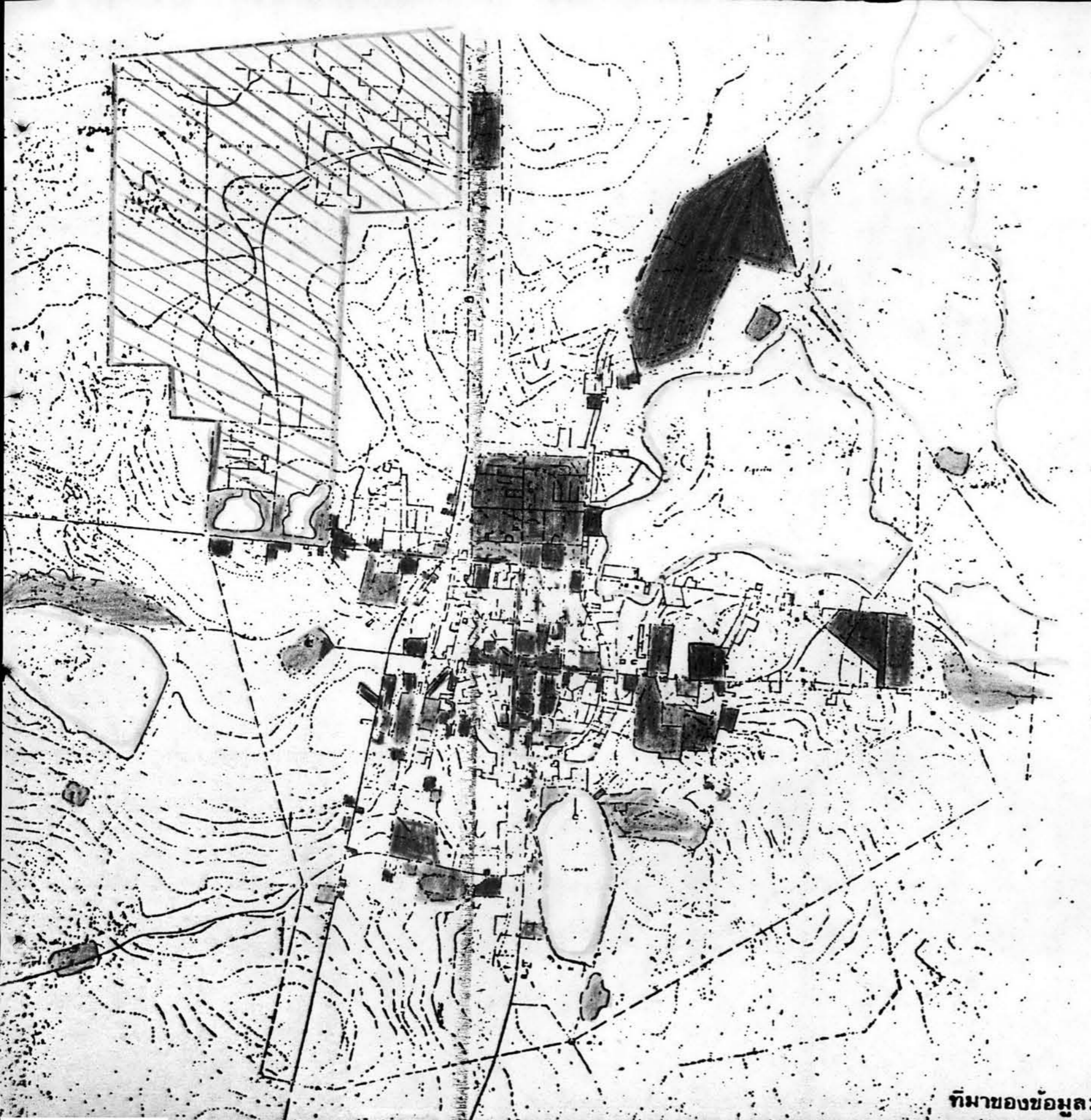
ผังเมืองขอนแก่น

การใช้ที่ดิน

พ.ศ. ๒๕๑๘

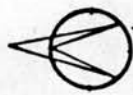
แผนที่ 14

- บริเวณที่พักอาศัย
- บริเวณพาณิชยกรรม
- บริเวณอุตสาหกรรม, คลังสินค้า
- บริเวณสถาบันราชการ
- บริเวณสาธารณูปการ
- บริเวณโรงเรียน
- บริเวณมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- บริเวณศาลากลาง
- บริเวณท่าอากาศยาน
- หมู่บ้าน
- ทุ่งหญ้า
- แหล่งน้ำ
- ที่ลุ่ม
- ที่ว่าง
- กห
- ทางรถไฟ
- คลองระบายน้ำชลประทาน
- โครงการน้ำของ
- อาณาเขตเทศบาลเก่า
- อาณาเขตเทศบาลใหม่
- แหล่งสาธารณะ

ที่มาของข้อมูล:

สำนักผังเมือง
กระทรวงมหาดไทย

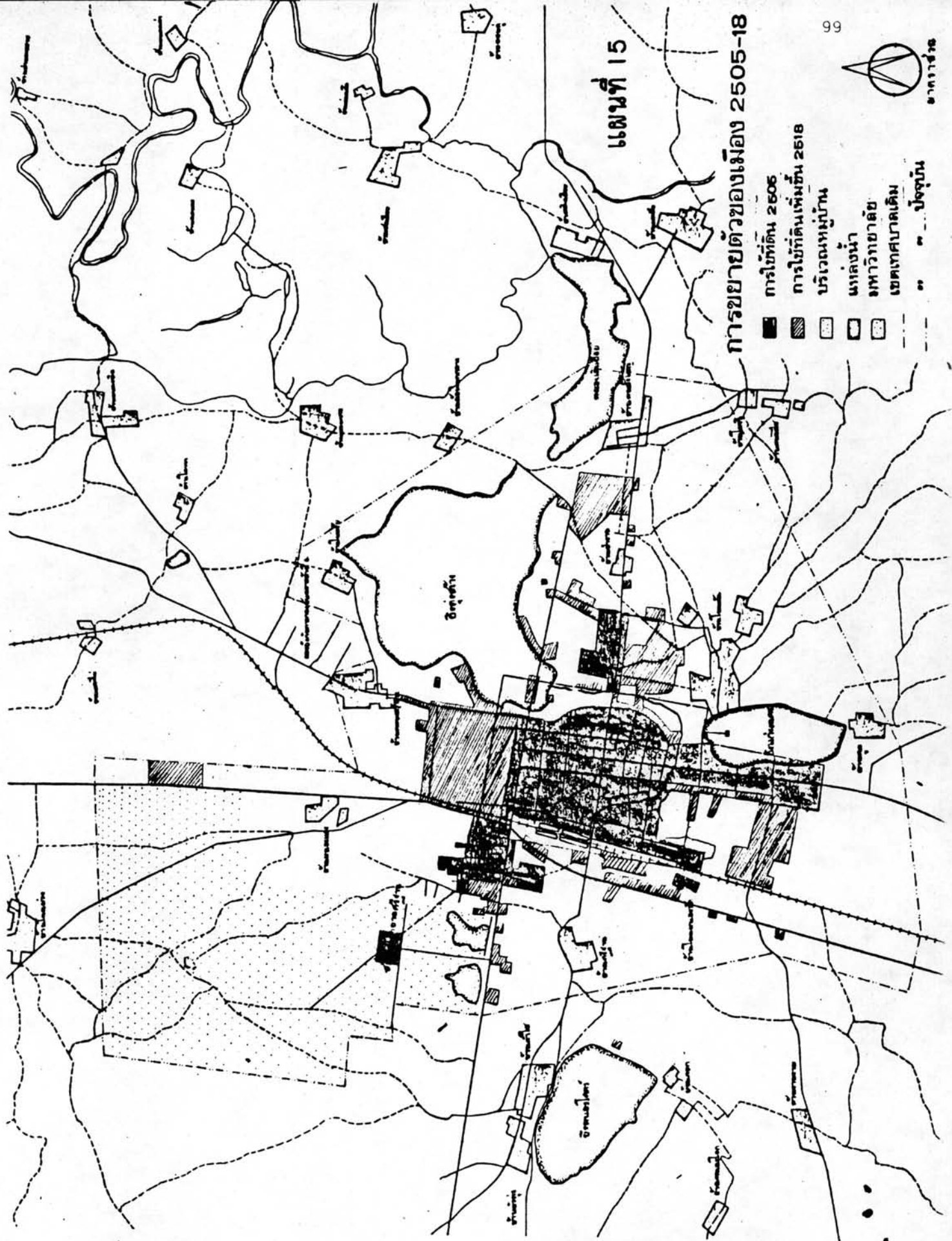

๑๑๑๑๑๑๑๑

แผนที่ 15

การขยายตัวของเมือง 2505-18

- การไต่ดิน 2506
- ▨ การไต่ดินเพิ่มขึ้น 2518
- บริเวณหมู่บ้าน
- แหล่งน้ำ
- ▭ มหาวิทยาลัย
- ▭ เขตเทศบาลเดิม
- ปัจจุบัน

เมื่อเมืองขยายตัว บริเวณที่มีการขยายตัวซึ่งเห็นได้ชัดคือ บริเวณทางทิศตะวันตก และทางทิศตะวันออกของตัวเมือง แต่ทางทิศตะวันออกได้ขยายตัวจนถึงที่สุดแล้ว เพราะลักษณะพื้นที่ไม่อำนวยคือเป็นที่ลุ่มและมีน้ำท่วม นอกจากนี้ยังมีบริเวณความเจริญเกิดขึ้นที่สองข้างของถนนมิตรภาพ โดยมีอาคารพาณิชย์และอุตสาหกรรม (Semi-Residential) เกิดขึ้นด้วย¹ (แผนที่ 15)

จะเห็นว่าการขยายตัวของเมืองระหว่าง พ.ศ. 2505-2518 มีทิศทางไปทางตะวันตก ทางทิศเหนือ และทิศตะวันออกของชุมชนเมือง

เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินโดยเปรียบเทียบในพื้นที่เทศบาลเป็นร้อยละต่อปี จะพบว่าบริเวณกิจกรรม บริเวณที่เป็นหมู่บ้าน บริเวณพื้นที่ลุ่ม และบริเวณพื้นที่ว่างเปล่าลดลง บริเวณสาธารณูปการมีการเปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือร้อยละ 16.70 รองลงมาได้แก่บริเวณพื้นที่ส่วนสาธารณะ ร้อยละ 7.29 บริเวณสถานราชการร้อยละ 5.45 บริเวณคลังสินค้าและอุตสาหกรรมร้อยละ 3.87 บริเวณพาณิชย์กรรมร้อยละ 3.82 บริเวณพื้นที่สีเขียวร้อยละ 2.97 และบริเวณพักผ่อนร้อยละ 1.56 ตามลำดับ

ร้อยละของการเพิ่มต่อปีในเรื่องการใช้ที่ดินนี้เพิ่มมากในบริเวณสาธารณูปการ และบริเวณสถานราชการเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบริเวณคลังสินค้าและอุตสาหกรรม บริเวณพาณิชย์ที่เพิ่มขึ้น เพิ่มในอัตราที่น้อยกว่า และการเพิ่มบริเวณพักผ่อนมีน้อยที่สุด (ตารางที่ 20 และ 21)

¹สัมภาษณ์ สัมพงษ์ อรุณศิลป์, สถาปนิกฝ่ายสำรวจและแบบแผน เทศบาลเมืองขอนแก่น, 17 กุมภาพันธ์ 2524.

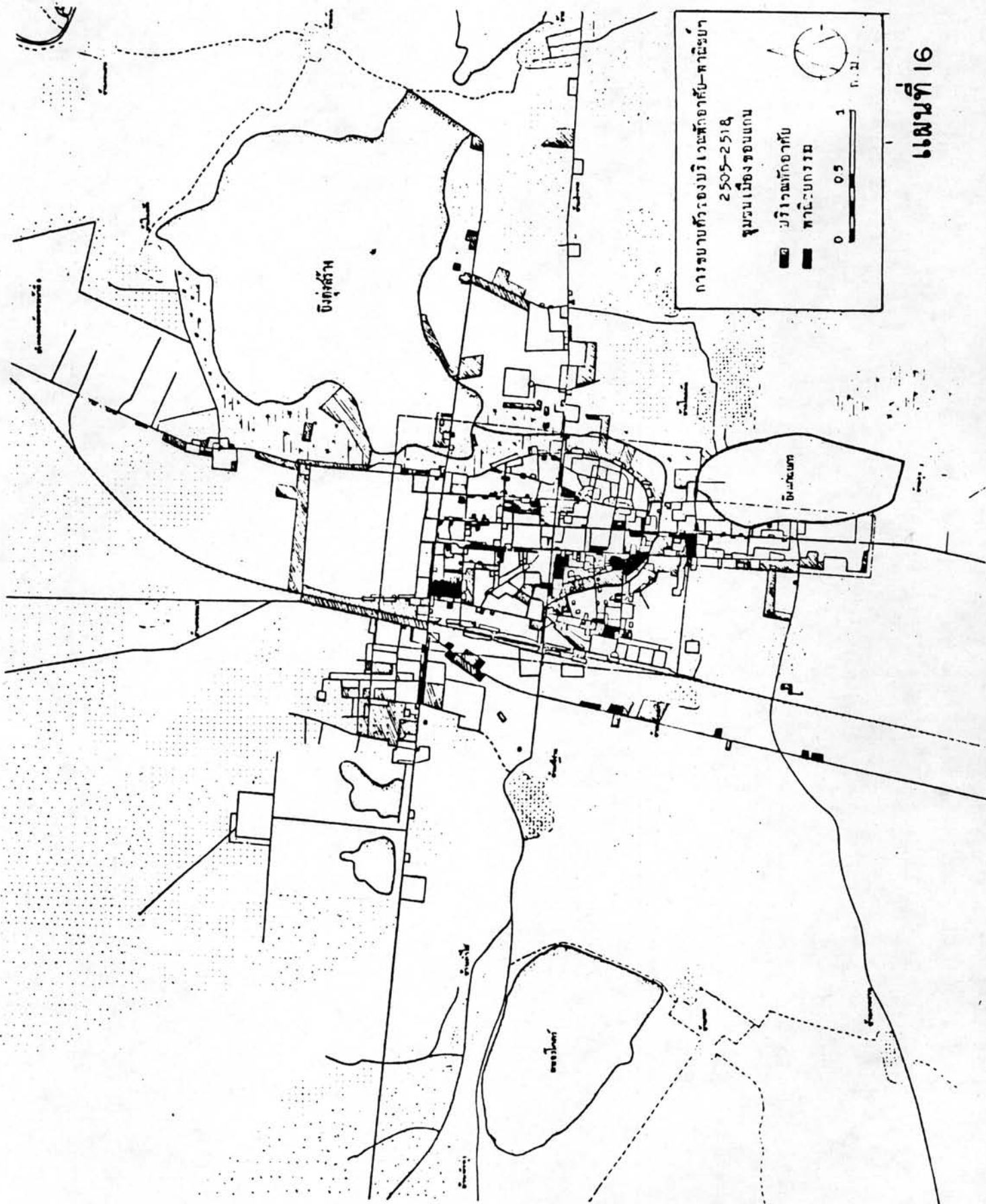
ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองขอนแก่น

ปี 2518

ประเภทการใช้ที่ดิน	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่
1. บริเวณพื้นที่กิจกรรม	7,474.57	26.00
2. บริเวณพื้นที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น	6,000.00	20.87
3. บริเวณพื้นที่แหล่งน้ำ	3,804.36	13.23
4. บริเวณพื้นที่สัญจร (ถนน)	3,419.00	11.89
5. บริเวณพื้นที่หมู่บ้าน	1,725.00	6.00
6. บริเวณพื้นที่พักอาศัย	1,606.80	5.59
7. บริเวณพื้นที่ลุ่ม	1,009.36	3.51
8. บริเวณพื้นที่สถาบันราชการ	922.50	3.21
9. บริเวณพื้นที่สาธารณูปการ	593.75	2.07
10. บริเวณพื้นที่ว่างเปล่า	481.18	1.67
11. บริเวณพื้นที่คลังสินค้าและอุตสาหกรรม	418.12	1.45
12. บริเวณพื้นที่สถานศึกษา	410.00	1.43
13. บริเวณพื้นที่พาณิชยกรรม	393.50	1.37
14. บริเวณพื้นที่ค้าส่งสถาน	286.86	1.00
15. บริเวณพื้นที่ส่วนสาธารณะ	205.00	0.71
รวมพื้นที่ดินเขตเทศบาล	28,750.00	100.00

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตเทศบาล ปี 2505 และปี
2518 จำแนกตามประเภท

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ในเขตเทศบาลเดิม (ไร่)		การเปลี่ยนแปลง	
	ปี 2505	ปี 2518	ไร่	จากเดิมเป็นร้อยละ/ปี
1. บริเวณกิจกรรม	140.08	15.50	-124.58	- 6.84
2. มหาวิทยาลัยขอนแก่น	-	-	-	-
3. บริเวณแหล่งน้ำ	222.20	222.20	-	-
4. พื้นที่สัญจร (ถนน)	295.58	407.00	111.42	2.97
5. บริเวณหมู่บ้าน	45.11	38.13	- 6.98	- 1.19
6. บริเวณที่พักอาศัย	783.40	941.80	158.40	1.56
7. บริเวณพื้นที่ลุ่ม	308.00	284.36	- 23.64	- 0.59
8. บริเวณสถาบันราชการ	85.60	146.25	60.65	5.45
9. บริเวณสาธารณูปการ	31.93	101.25	69.32	16.70
10. บริเวณพื้นที่ว่างเปล่า	805.33	385.00	-420.33	- 4.02
11. บริเวณคลังสินค้าและ อุตสาหกรรม	63.60	95.62	32.02	3.87
12. บริเวณสถานศึกษา	112.00	127.5	15.5	1.07
13. บริเวณพาณิชย์กรรม	208.75	312.5	103.75	3.82
14. บริเวณศาสนสถาน	74.36	74.36	-	-
15. บริเวณพื้นที่ส่วนสาธารณะ	28.25	55.02	26.77	7.29
รวม	3,204.19	3,204.19	-	-

การขุดค้นบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
 2505-2518
 ขุมขุดเมืองรองแทน

 บึงทุ่งสำราญ
 บึงหนอง
 ทางเดิน
 0 0.5 1
 ก.ม.

แผนที่ 16

สำหรับการขยายตัวในการใช้ที่ดินเกี่ยวกับการพาณิชย์ พบว่า บริเวณพาณิชย์กรรมเพิ่มขึ้นตามแนวถนนหน้าเมือง กลางเมืองและหลังเมืองในลักษณะต่อจาก แนวพาณิชย์เดิม แต่มีการเพิ่มในบริเวณถนนหน้าเมืองมากกว่าถนนกลางเมืองและหลังเมือง ซึ่งแต่เดิมนั้นบริเวณพาณิชย์กรรมมีความหนาแน่นที่ถนนทั้ง 3 สายนี้ติดกับถนนศรีจันทร์ที่บริเวณ ศูนย์กลางเมืองเท่านั้น นอกจากนี้ได้มีบริเวณพาณิชย์กรรมเกิดขึ้นใหม่ตามแนวถนนประชาสโมสร ที่บริเวณสถานีขนส่ง และทางทิศตะวันตกในแนวถนนมลิวัลย์ ตลอดจนเกิดขึ้นประปรายตามแนว ถนนมิตรภาพด้วย

ส่วนบริเวณพักอาศัยที่เพิ่มขึ้นอยู่ในบริเวณถนนมลิวัลย์ และรอบ ศูนย์ราชการเป็นส่วนใหญ่ ที่เหลือกระจายอยู่ทั่วไป (แผนที่ 16)

การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2518-2523

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่เพิ่มขึ้นจากเดิม เป็นร้อยละ ระหว่าง พ.ศ. 2518-2523 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในบริเวณ พาณิชยกรรมมากที่สุดคือ ร้อยละ 39.8 รองลงมาคือบริเวณพักอาศัย ร้อยละ 27.6 บริเวณ สถานีราชการ ร้อยละ 16.5 และบริเวณอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ ซึ่งก็ปรากฏว่าในช่วงนี้มีการขยายตัวทางด้านพาณิชยกรรมสูงมาก จะเห็นได้จากปี 2519-2522 มีการขออนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่อการพาณิชยกรรมสูงกว่าวัตถุประสงค์อื่น และการขออนุญาต สรร้างที่พักอาศัยเป็นลำดับรองลงมา ปี 2521 มีการก่อสร้างอาคารเพื่อการพาณิชยกรรมสูงถึงร้อยละ 70.8 ส่วนการขออนุญาตสร้างที่พักอาศัยสูงสุดในปี 2522 (ตารางที่ 18, 22 และ 23)

จากการที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเรื่องของการพาณิชย์ สูงมากดังกล่าวนี้ และเพื่อทราบถึงรายละเอียดของการขยายตัวทางด้านนี้ จึงได้ทำการสำรวจ บริเวณพาณิชยกรรมในตัวเมือง และสัมภาษณ์เจ้าของกิจการ ดังนี้ (แผนภูมิที่ 13 และ 14)

ตารางที่ 22 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2518-2523 ของเทศบาลเมืองขอนแก่น

ประเภทการใช้ที่ดิน	ปี 2518 ¹ (ไร่)	ปี 2523 ² (ไร่)	การเปลี่ยนแปลง	
			เพิ่มขึ้น (ไร่)	ร้อยละจากเดิม
บริเวณพาณิชยกรรม	393.50	550	156.50	39.8
บริเวณพักอาศัย	1,606.80	2,050	443.20	27.6
สถาบันราชการ	922.50	1,075	152.50	16.5
อุตสาหกรรมและคลังสินค้า	418.12	450	31.88	7.6

หมายเหตุ. ¹ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

² Consulting Engineers and Planners AS.

Regional Cities Development Project.

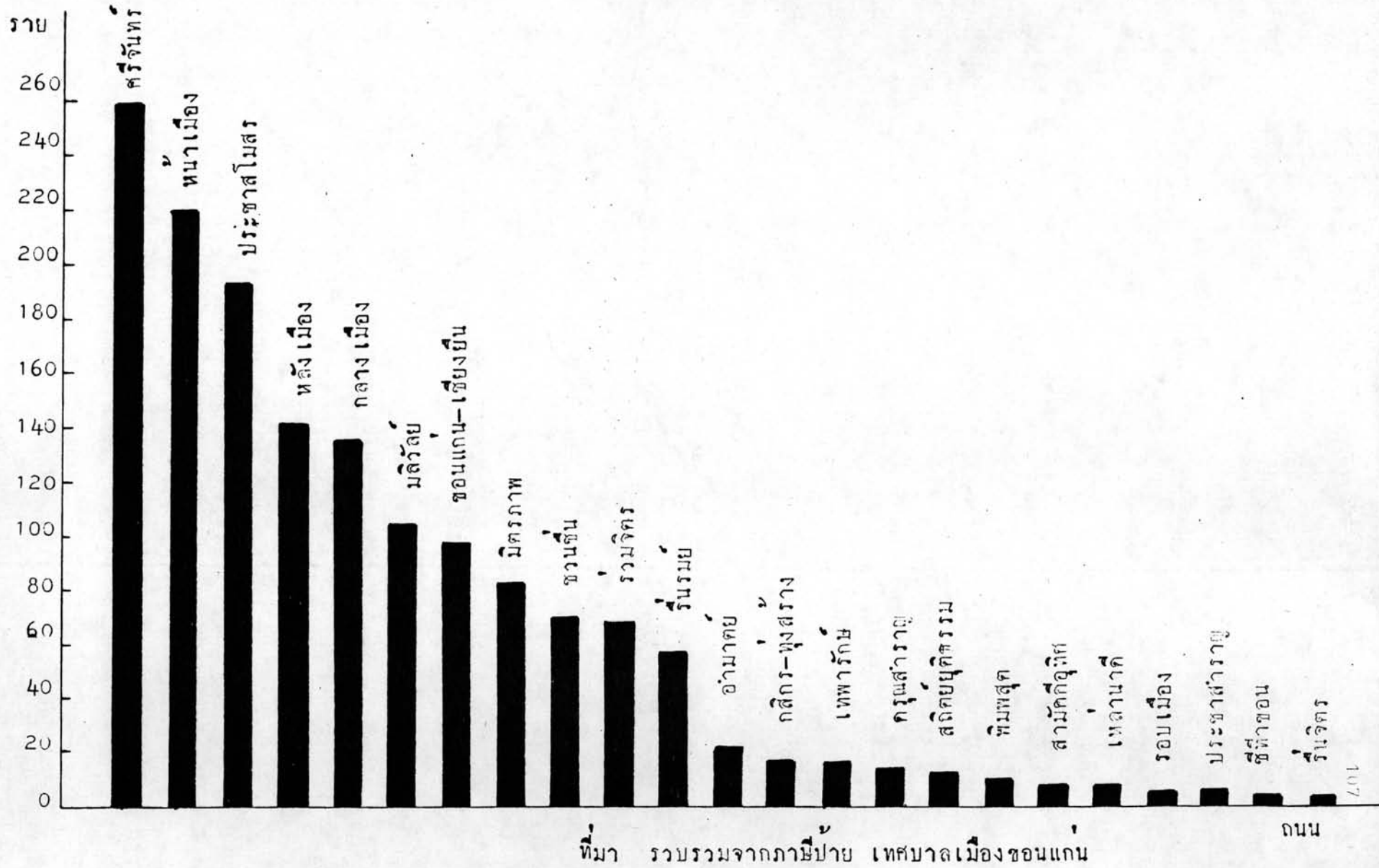
ตารางที่ 23 พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตก่อสร้างในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ตั้งแต่ปี 2519-
2522 จำแนกตามวัตถุประสงค์

หน่วย ตารางเมตร

วัตถุประสงค์	2519	2520	2521	2522
ที่อยู่อาศัย	15,427.28 (29.7%)	41,664.41 (40.5%)	36,792.93 (28.8%)	53,857.69 (44.8%)
พาณิชย์กรรม	31,551.23 (60.8%)	60,180.70 (58.4%)	90,437.90 (70.8%)	63,407.25 (52.7%)
อุตสาหกรรม	4,906.00 (9.5%)	-	-	-
บริการ	-	1,120.20 (1.1%)	538.50 (0.4%)	288.00 (0.2%)
อื่น ๆ	-	-	-	2,733.00 (2.3%)
รวม	51,884.51 (100.0%)	102,965.31 (100.0%)	127,769.33 (100.0%)	120,285.94 (100.0%)

ที่มา : เทศบาลเมืองขอนแก่น จากการรวบรวมของฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย
สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

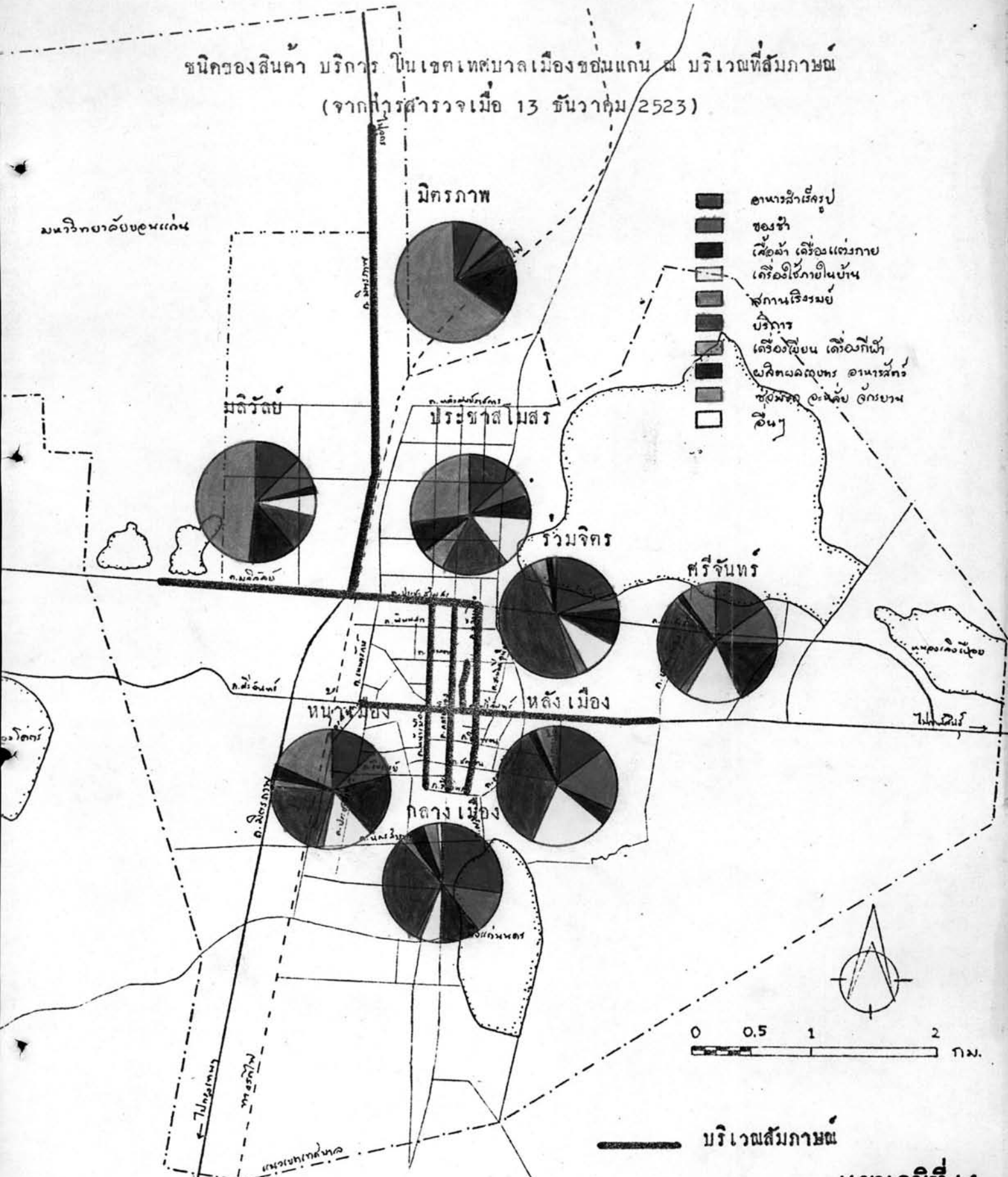
แผนภูมิที่ 13 ร้านค้าในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น จนถึงปี 2523 จำแนกตามถนน

ชนิดของสินค้า บริการ ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ๗ บริเวณที่สัมภาษณ์
 (จากการสำรวจเมื่อ 13 ธันวาคม 2523)

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- อานวาล้ำเสร็จรูป
- ของชำ
- เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย
- เครื่องใช้ภายในบ้าน
- สถานที่เรีงมัย
- บริการ
- เครื่องใช้ขน เครื่องกีฬา
- ผลิตภัณฑ์เกษตร อานวาล้ำ
- ของมรดก ละกันย ภักรยาน
- อื่นๆ

0 0.5 1 2 กม.

— บริเวณที่สัมภาษณ์

ผลการสำรวจบริเวณร้านค้าบริการในตัวเมืองขอนแก่น เมื่อ 13 ธ.ค. 2523 พบว่า บริเวณถนนศรีจันทร์มีร้านค้ามากที่สุด รองลงมาคือถนนหน้าเมือง ถนนประชาธิปไตย ถนนหลังเมือง ถนนกลางเมือง และถนนมลิวัลย์ ตามลำดับ และจากการแบ่งประเภทของสินค้าบริการออกเป็น 10 ชนิด ปรากฏว่าสินค้าประเภทบริการมีมากที่สุด รองลงมาคือร้านขายอาหารสำเร็จรูป ร้านซ่อมรถ ร้านขายเครื่องใช้ในบ้าน เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ร้านค้าของชำ ตามลำดับ ร้านค้าบริการดังกล่าว กระจายอยู่ตามถนนสายหลักคือ ถนนศรีจันทร์ ถนนหน้าเมือง ถนนกลางเมือง และถนนหลังเมือง การค้าประเภทร้านอาหารสำเร็จรูปมีมากอยู่ในถนนกลางเมือง (ตารางที่ 24)

นอกจากสำรวจแล้วยังได้สัมภาษณ์ร้านค้าเหล่านี้ในบริเวณย่านการค้าเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2524 โดยให้ตัวอย่างร้อยละ 28 ซึ่งสัมภาษณ์ร้านค้าที่เปิดกิจการก่อนมีมหาวิทยาลัย (ก่อนปี 2509) จำนวน 92 ร้าน และร้านค้าที่เปิดกิจการภายหลังปี 2509 จำนวน 200 ร้าน เป็นร้านค้าปลีกร้อยละ 82.2 ร้านค้าส่งร้อยละ 1.7 และร้านค้าปลีกค้าส่งร้อยละ 16.1 (ตารางที่ 25 และ 26)

ผลจากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า ผู้ที่มาลงทุนเปิดกิจการที่นี่ เป็นคนภูมิลำเนาขอนแก่นอยู่ร้อยละ 63.7 ภูมิลำเนาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคนี้ ร้อยละ 14.4 มาจากกรุงเทพฯ ร้อยละ 10.6 และภาคอื่น ๆ ร้อยละ 11.3 เหตุผลซึ่งผู้มีภูมิลำเนาที่อื่น คือไม่ไปคนขอนแก่นมาลงทุนทำการค้าที่นี่ เพราะเหตุผลที่ว่าขอนแก่นเป็นเมืองศูนย์กลางมีอยู่ร้อยละ 49.1 เนื่องจากผู้ชักชวน ย้ายตามครอบครัว มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 17.9 อีกร้อยละ 10.4 เป็นการขยายสาขา (ตารางที่ 27 และ 28)

สำหรับความคิดเห็นของร้านค้าบริการเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มาลงทุนที่นี่ ร้อยละ 75 ตอบว่าไม่ใช่ มีเพียงร้อยละ 19 เท่านั้นที่ตอบว่าใช่ ซึ่งได้แก่ร้านค้าในบริเวณถนนร่วมลิต ร้อยละ 31.3 และซอยโรงพยาบาลนครลำปาง ร้อยละ 30.0 และสำหรับคำถามที่ว่า การปิด-เปิดภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยมีผลต่อการขายสินค้าบริการเพียงใด ปรากฏว่า มีคำตอบที่ไม่ต่างกันมาก คือที่ตอบว่าไม่มีผลมีอยู่ร้อยละ

57.5 และมีผลมีผู้ให้คำตอบร้อยละ 42.5 (ตารางที่ 29, 30 และ 31)

เมื่อพิจารณาถึงร้านค้าบริการในถนนมลิวัลย์และถนนมิตรภาพอันเป็นแนวเชื่อมต่อของมหาวิทยาลัยและเมืองแล้ว จะได้ว่า ภูมิสำเนาเจ้าของร้านในถนนมลิวัลย์ ร้อยละ 40.9 ภูมิสำเนาขอนแก่น ร้อยละ 22.7 มีภูมิสำเนาจังหวัดอื่นในภาคนี้ ร้อยละ 18.2 มาจากภาคกลาง ส่วนในแนวถนนมิตรภาพ ก็ปรากฏผลเช่นเดียวกันว่า ร้อยละ 42.9 ภูมิสำเนาขอนแก่น ร้อยละ 28.6 มีภูมิสำเนาจังหวัดอื่นในภาคนี้ และร้อยละ 14.3 มาจากกรุงเทพฯ (ตารางที่ 32)

อาจสรุปได้ว่า ร้านค้าบริการในเมืองขอนแก่นส่วนใหญ่เป็นร้านขายปลีก ผู้มาลงทุนทำการค้า ร้อยละ 64 เป็นคนขอนแก่น ผู้มีภูมิสำเนาจังหวัดอื่น ๆ ในภาคนี้มีร้อยละ 15 และจากกรุงเทพฯ ร้อยละ 10 เหตุผลของการลงทุนสำหรับผู้มาจากภูมิสำเนาอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า ขอนแก่นเป็นเมืองศูนย์กลางของภาค 3 ใน 4 ของร้านค้าเหล่านี้ตอบว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นไม่ใช่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ตั้งใจจะให้มาลงทุนที่นี่

จากการศึกษาของ วีรวรรณ คีตีสาร์¹ ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงการขยายตัวของเมืองขอนแก่น พ.ศ. 2505-2518 และสรุปการขยายตัวไว้ดังนี้

ทิศเหนือ มีการลงทุนก่อสร้างศูนย์ราชการและพัฒนาปรับปรุงถนนโดยรอบพื้นที่ศูนย์ราชการ

ทิศใต้ มีการก่อสร้างปรับปรุงถนนเหล่านาดีและถนนกลางเมืองให้เป็นทางเข้าเมืองอีกทางหนึ่ง

ทิศตะวันออก มีการก่อสร้างปรับปรุงถนนสายขอนแก่น-บางตลาดใหม่ รวมทั้งขยายเขตการเดินท่อจ่ายน้ำประปา จนถึงบริเวณหน้าโรงพยาบาลในปี 2514 เป็นต้น ส่วนถนนประชาธิปไตยมีการก่อสร้างปรับปรุงลาดยางในบางตอน

¹ วีรวรรณ คีตีสาร์, "ข้อเสนอแนะในการวางนโยบายและแผนในอนาคตของผังเมืองขอนแก่น" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาออกแบบชุมชนและผังเมือง ภาควิชาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร, 2518), หน้า 76

ทิศตะวันตก มีการลงทุนก่อสร้างมหาวิทยาลัยขอนแก่นและปรับปรุงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ให้มีผิวจราจรสภาพดีขึ้น

ดังนั้นเราอาจสรุปได้ว่า การขยายตัวของเมืองขอนแก่นในช่วง พ.ศ. 2505-2518 นั้น ทิศทางการขยายตัวของเมืองมีแนวโน้มไปทางทิศเหนือและทิศตะวันตกมากกว่าทางทิศอื่น และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของพื้นที่ในบริเวณที่ขยายก็ปรากฏว่าเมืองขยายตัวไปบนพื้นที่สูงมากกว่าที่ลุ่ม ลักษณะการใช้ที่ดินในบริเวณที่ขยาย ปรากฏว่าเป็นสถาปนาราชการเป็นส่วนใหญ่ การขยายตัวของบริเวณพักอาศัยมีน้อยและเกิดขึ้นทั่วไปตามแนวบริเวณต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ บริเวณอุตสาหกรรมเกิดขึ้นตามแนวถนนมิตรภาพ และบริเวณทางรถไฟ ซึ่งสะดวกต่อการคมนาคมขนส่ง บริเวณการค้าพาณิชย์ส่วนใหญ่เกิดในแนวของบริเวณการค้าเดิม นอกจากนี้ยังเกาะตามแนวเส้นทางคมนาคมคือ ถนนประจักษ์ศิลปาคมบริเวณสถานีขนส่ง, ถนนมลิวัลย์บริเวณสามเหลี่ยม และถนนมิตรภาพ

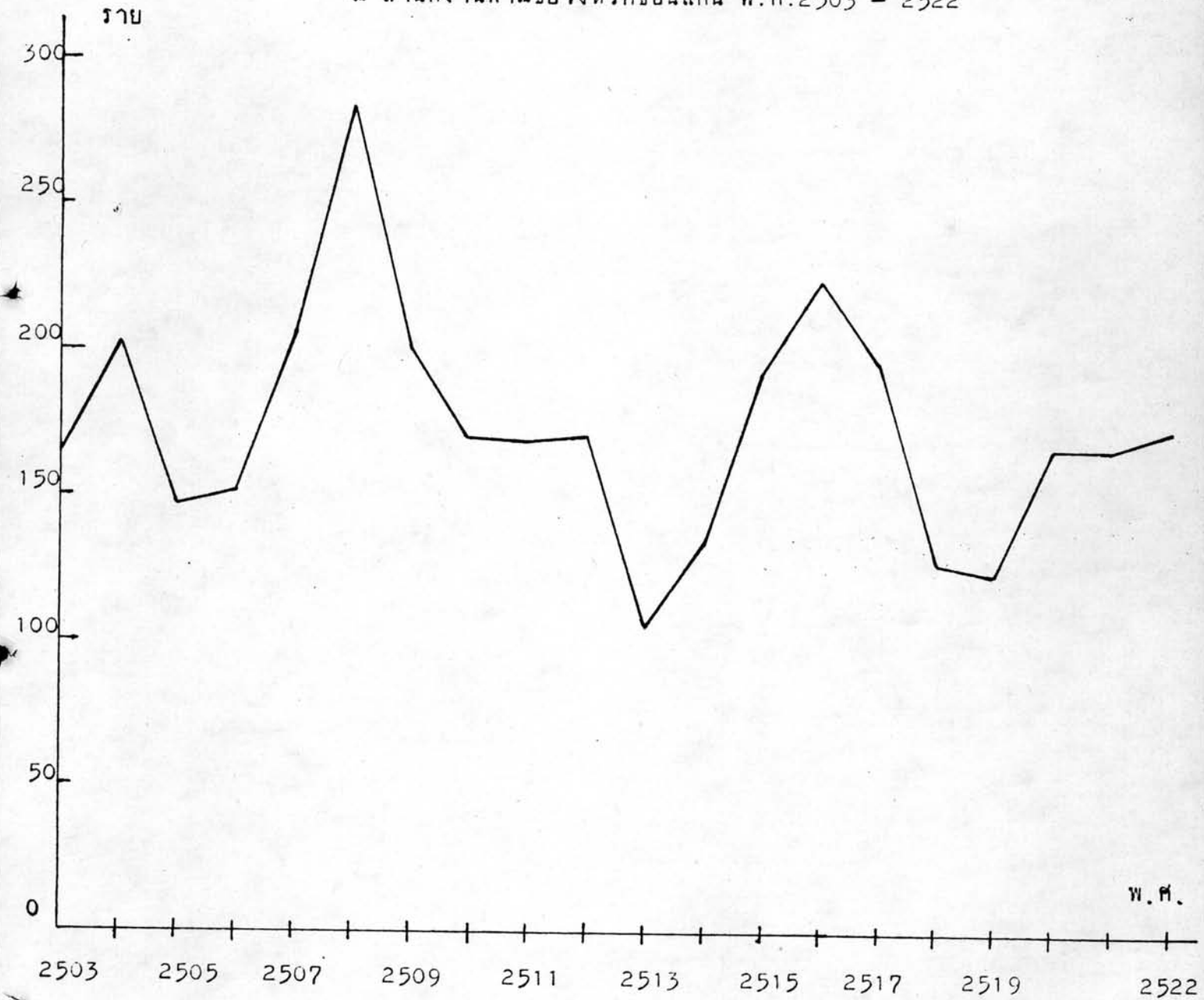
ส่วนในช่วง พ.ศ. 2518-2523 มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในบริเวณพาณิชย์กรรมมากที่สุด รองลงมาคือบริเวณพักอาศัย ซึ่งผลจากการสำรวจบริเวณนี้พบว่าถนนศรีจันทร์มีร้านค้ามากที่สุด รองลงมาคือถนนหน้าเมือง ถนนประจักษ์ศิลปาคม ถนนหลังเมือง ถนนกลางเมือง และถนนมลิวัลย์ตามลำดับ ร้านค้าเหล่านี้เป็นร้านขายปลีกเป็นส่วนใหญ่ และจำหน่ายสินค้าประเภทบริการมากที่สุด รองลงมาคืออาหารสำเร็จรูป ผู้ที่มาลงทุนทำการค้าที่นี่เป็นคนภูมิลำเนาขอนแก่นเป็นส่วนใหญ่ และเป็นผู้มีภูมิลำเนาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจากกรุงเทพฯ ตามลำดับ สำหรับผู้ที่ไม่ได้มีภูมิลำเนาขอนแก่น ให้เหตุผลว่า ขอนแก่นทำเลดี และเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคนี้

เกี่ยวกับความคิดเห็นที่ว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้มาลงทุนดำเนินกิจการด้วยหรือไม่นั้น แม้ว่าเจ้าของกิจการเหล่านี้ให้คำตอบว่าใช่ มีอยู่เพียงร้อยละ 19 ก็ตาม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วง พ.ศ. 2507 ถึง พ.ศ. 2508 อันเป็นปีที่มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวนผู้จดทะเบียนพาณิชย์ของอำเภอเมืองขอนแก่น ณ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เพิ่มขึ้นสูงมาก (แผนภูมิที่ 11)

แผนภูมิที่ 15 จำนวนผู้จดทะเบียนพาณิชย์ของอำเภอเมืองขอนแก่น

๓ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2503 - 2522

ราย

(2) ประชากร

ในการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงประชากร ได้เปรียบเทียบ
จำนวนประชากรที่เปลี่ยนแปลงซึ่งเพิ่มขึ้นหรือลดลงแต่ละตำบลจากปี 2517 และเปรียบเทียบ
การเปลี่ยนแปลงแต่ละตำบลกับประชากรที่เปลี่ยนแปลงภายในอำเภอเมืองขอนแก่น

เนื่องจากไม่สามารถหาคำนวนประชากรระดับตำบลในเขต
อำเภอเมืองในปีก่อนตั้งมหาวิทยาลัย จะเห็นถึงพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรในระยะ 5 ปี
คือจากปี 2517-2522 ดังนี้ (ตารางที่ 33 แผนภูมิที่ 16 และ 17 แผนที่ 17 และ 18)
ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าร้อยละ 20 ได้แก่ตำบลใน-
เมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเพิ่มประชากรมากที่สุด

ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรระหว่างร้อยละ 5-20 ได้แก่
ตำบลอำเภอเมือง ตำบลพระลับ ซึ่งเป็นเขตต่อเนื่องกับเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น

ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรระหว่างร้อยละ 0-5 ได้แก่
ตำบลปายหวายนึ่ง สารภี บ้านค้อ สารภาย โคนสี หนองบัว บ้านเหล่า พระยืน พระนุ บ้านหว้า
ดอนช้าง และท่าพระ

ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลงน้อยกว่า 0 กล่าว-
คือ ระหว่าง 0 ถึง -15 ได้แก่ ตำบลโนนฆ้อง ดอนหัน เมืองเก่า ศิลา และบ้านโต้น

ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลงมากคือมากกว่า -ร้อยละ
15 ได้แก่ ตำบลบ้านทุ่ม

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงการเพิ่มลูทรีในปี 2522 ก็พบว่าประชากร
ของตำบลในเมืองเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาได้แก่ตำบลอำเภอเมือง ตำบลพระลับ และตำบล
เมืองเก่า ตามลำดับ (ตารางที่ 65)

สรุปได้ว่า ระหว่างปี 2517-2522 ตำบลที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมาก
ได้แก่ตำบลในเมือง ตำบลอำเภอเมือง และบริเวณทิศตะวันออกของเทศบาลเมืองขอนแก่น ใน
แนวทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองขอนแก่น ตามลำดับ

ตารางที่ 33 การเปลี่ยนแปลงประชากรระหว่าง พ.ศ. 2517-2522 ในอำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำบล

ตำบล	ประชากร (คน)		การเปลี่ยนแปลง			
	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2522	เพิ่ม	ลด	จากปี 2517 (%)	จากยอดรวม (%)
อำเภอเมือง	300,535	322,335	21,800		7.3	
ต.ในเมือง	67,904	89,925	22,021		32.4	50.8
ต.อ.เมือง	32,733	34,836	3,103		9.5	7.2
ต.เมืองเก่า						
ต.ศิลา						
ต.พระลับ	13,496	17,583	4,087		30.3	9.4
ต.โคกสี	10,641	11,635	994		9.3	2.3
ต.สำราญ	14,391	14,413	22		0.1	0.1
ต.สำพะอี	12,431	13,263	832		6.7	1.9
ต.ท่าพระ	14,039	15,656	1,617		11.5	3.7
ต.พระบุ	8,387	9,621	1,234		14.7	2.8
ต.พระยืน	8,337	9,602	1,265		15.2	2.9
ต.บ้านโต้น	12,472	9,426		3,046	-24.4	
ต.ป่าหวายน้ำ	16,895	17,453	558		3.3	
ต.หนองบัว	12,408	13,066	658		5.3	
ต.โนนฆ้อง	9,400	9,137 ¹		263	-2.8	
ต.บ้านเหล่า	8,078	8,352	274		3.4	
ต.บ้านค้อ	9,202	9,497	295		3.2	
ต.บ้านทุ่ม	30,999	18,150 ²		12,849	-41.4	
ต.บ้านหว้า	11,459	13,575 ³	2,116		18.5	
ต.ดอนหัน	7,263	7,145		118	-1.6	

- หมายเหตุ. 1 รวมตำบลปามะนาวไว้ด้วย (แยกปามะนาวออกจากโนนฆ้องเมื่อกันยายน 2522)
2 รวมตำบลแดงใหญ่ไว้ด้วย (แดงใหญ่แยกจากบ้านทุ่มเมื่อ พ.ศ. 2519)
3 รวมตำบลดอนช้างไว้ด้วย (ดอนช้างแยกจากบ้านหว้าเมื่อ พ.ศ. 2518)

อำเภอเมืองขอนแก่น

แผนภูมิที่ 16

การเปลี่ยนแปลงประชากร รายตำบล พ.ศ.2522

เป็นร้อยละจากจำนวนประชากร พ.ศ.2517

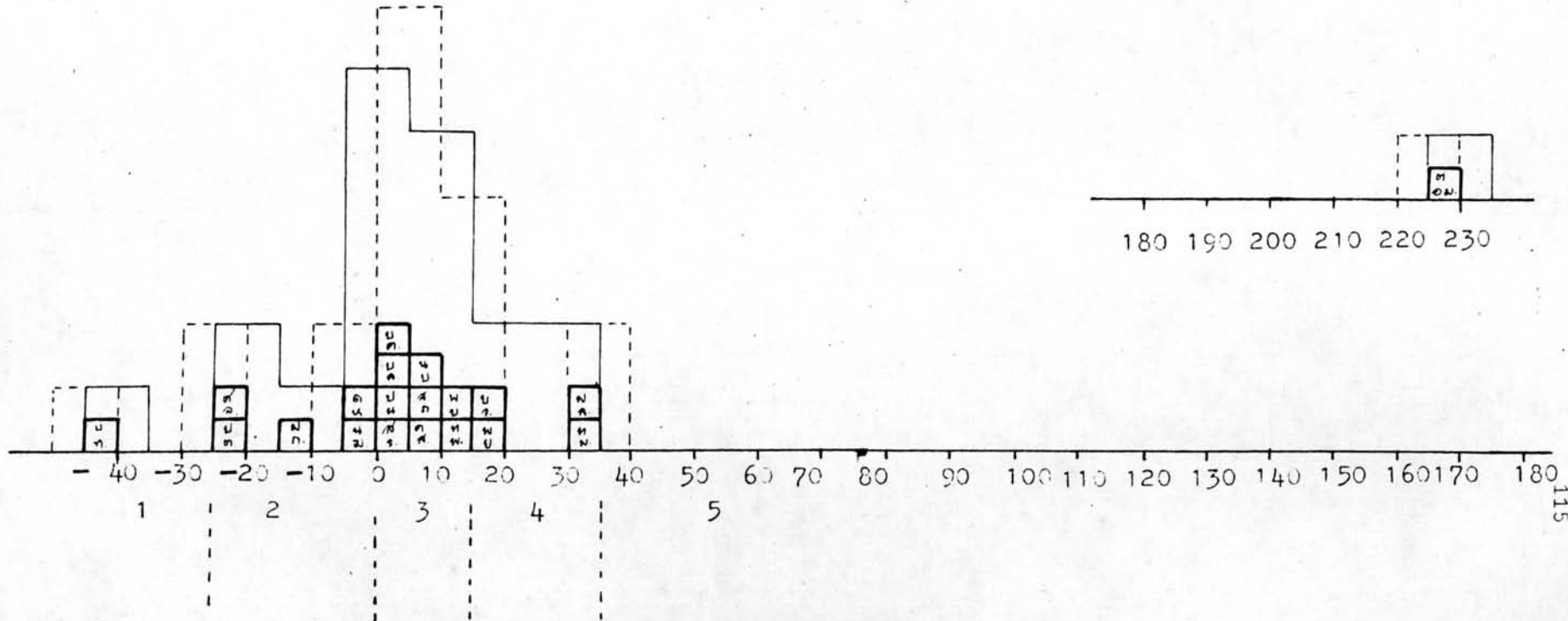
กลุ่มที่ 1 เปลี่ยนแปลงน้อยกว่า - 25%

" 2 " ระหว่าง -25% ถึง 0%

" 3 " ระหว่าง 0% ถึง 15%

" 4 " ระหว่าง 15% ถึง 35%

" 5 " มากกว่า 35%

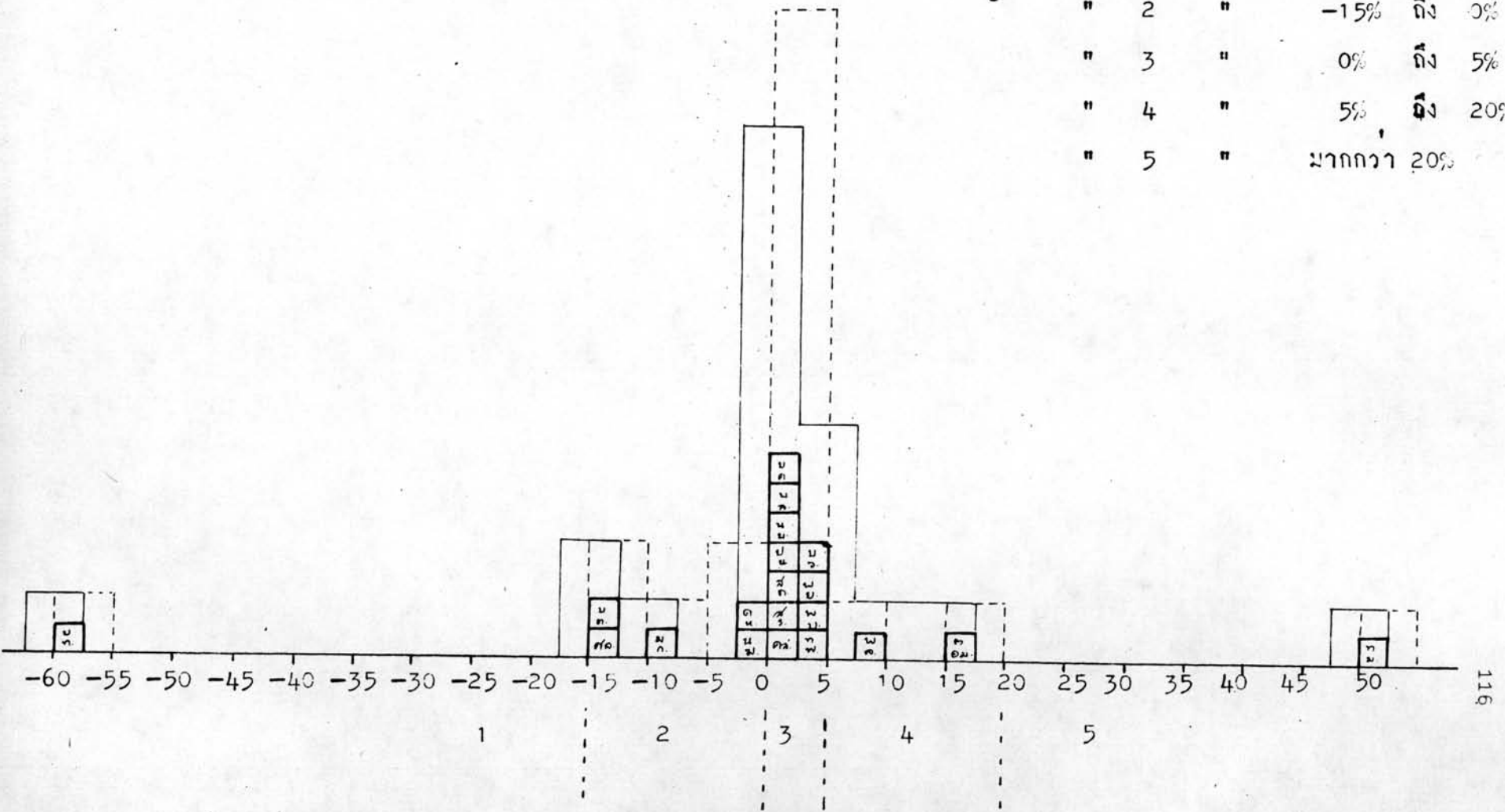

อำเภอเมืองขอนแก่น

แผนภูมิที่ 17 การเปลี่ยนแปลงประชากร รายตำบล
เป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งอำเภอ

พ.ศ. 2517 - 2522

กลุ่มที่	เปลี่ยนแปลงน้อยกว่า		
1	เปลี่ยนแปลงน้อยกว่า	-15%	
2	"	-15%	ถึง 0%
3	"	0%	ถึง 5%
4	"	5%	ถึง 20%
5	"	มากกว่า 20%	

(3) รายได้

จากการเปรียบเทียบรายได้อของเทศบาลเมืองขอนแก่น 2 ช่วง
ระยะเวลาคือ พ.ศ. 2500-2504 กับ พ.ศ. 2519-2523 พบว่า เทศบาลเมืองขอนแก่นมี
การเปลี่ยนแปลงรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 6-7 เท่า ในระยะเวลา 19 ปีที่ผ่านมา และเมื่อ
พิจารณาถึงการลงทุนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น โดยพิจารณาจากการขยายตัวของพื้นที่แล้ว
ปรากฏว่า พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ก่อสร้างในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นระหว่างปี 2519-2522
ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการพาณิชย์กรรมมากกว่าวัตถุประสงค์อื่น (ตารางที่ 23 และ 34)

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบรายได้อของเทศบาลเมืองขอนแก่นระหว่าง พ.ศ. 2500-2504
และ พ.ศ. 2519-2523

พ.ศ.	รายได้
2500	1,400,151.16
2501	1,600,733.44
2502	1,707,670.51
2503	1,992,992.48
2504	1,780,576.40
2519	8,863,832.06
2520	11,013,745.17
2521	12,035,115.85
2522	12,817,770.37
2523	12,329,660.00

หมายเหตุ. รายได้ พ.ศ. 2500-2504 จากสำนักงานเมืองกระทรวงมหาดไทย ผังเมือง
จังหวัดขอนแก่น 2525

รายได้ พ.ศ. 2519-2523 กรมการปกครอง กองคลังส่วนท้องถิ่น

(4) การคมนาคมขนส่ง

ทางรถยนต์ มีการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารมากขึ้นทั้งรถประจำทาง รับ-ส่งผู้โดยสารภายในตัวเมือง รถบรรทุกรับจ้างท้องถิ่น และอื่น ๆ กล่าวคือ เมื่อปี 2504 เริ่มมีรถยนต์ประจำทางสาธารณะเดินในเขตเทศบาลและตำบลใกล้เคียง เป็นของบริษัทเอกชน 3 บริษัท โดยใช้เส้นทาง 6 เส้นทาง มีรถทั้งสิ้น 40 คัน¹ ต่อมาได้มีเส้นทางและจำนวนรถเพิ่มขึ้น กล่าวคือเพิ่มเส้นทางเป็น 11 เส้นทาง และจำนวนรถเพิ่มเป็น 313 คัน² (ตารางที่ 35)

นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มจำนวนเส้นทางรถยนต์โดยสารจากอำเภอเมืองขอนแก่นไปยังอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ กล่าวคือ ไปยังตำบลและอำเภอต่าง ๆ 20 เส้นทาง ในเขตสุขาภิบาลบ้านไผ่ 2 เส้นทาง ในเขตเทศบาลตำบลเมืองพล 2 เส้นทาง ซึ่งไม่รวมรถโดยสารธรรมดาและรถปรับอากาศจากขอนแก่นถึงกรุงเทพฯอีกเป็นจำนวนมาก

ทางรถไฟ การรถไฟแห่งประเทศไทยเพิ่มขบวนรถที่ผ่านขอนแก่น โดยเพิ่มรถเร็วเป็นวันละ 4 เที่ยว จากกรุงเทพฯ-หนองคาย และได้เพิ่มขบวนรถโดยสารเป็น 4 เที่ยว จากนครราชสีมา-หนองคาย

ทางอากาศ การขนส่งทางอากาศได้ขยายตัวขึ้นจากการขนส่งที่ใช้เฉพาะการบินทหารมาเป็นการบินพาณิชย์ โดยย้ายสนามบินจากสนามบินกองทัพอากาศซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของตัวเมืองปลายถนนกลางเมือง มาตั้งในบริเวณปลูชัน เพราะสนามบินเดิมอยู่ใกล้แหล่งชุมชน และมีเครื่องบินโดยสารเดินทางระหว่าง ขอนแก่น-กรุงเทพฯ และขอนแก่น-พิษณุโลก

¹ ผังเมืองจังหวัดขอนแก่น 2525 อ้างมาแล้ว หน้า 43-44.

² ขนส่งจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 35 เส้นทาง ผู้ประกอบการรถยนต์โดยสารประจำทางภายในเขตเทศบาลเมือง
ขอนแก่น

พ.ศ.	ชื่อผู้ประกอบการ	ชื่อเส้นทาง	ระยะทาง (กม.)	จำนวนรถ	เที่ยวต่อวัน
2505	บริษัทขอนแก่นเดินรถ	จากหนองคำไฮถึงต.ป่าขาม	-	8	-
	บริษัทลั่นแก่นนคร	วัดหนองแวงถึงสถานีขนส่งสาย- ตะวันออก		24	
		สถานีรถไฟถึงสถานีขนส่งสาย- ตะวันออก			
	บริษัทบริการ	สถานีรถไฟถึงต.ป่าขาม บ้านพักกองพันทหารถึงหมู่บ้าน- โนนทัน		8	
	สายโครงการใหม่	กสิกรทุ่งสร้างถึงโรงเรียน- สังเคราะห์นิยม		ยังไม่ได้เปิดเดิน	
2523	บริษัทรัตนกิจเดินรถ	บ้านโนนทัน - คีลา	10	92	-
	บริษัทขอนแก่นปัญจฤทธิ์ เดินรถ	บ้านคำไฮ-บ้านพระคือ	15	8	52
	บริษัทอานันทมณฑล	ร.ร. แก่นนครฯ-ท่าหิน	12	25	356
	บริษัทเทพนครขอนแก่น เดินรถ	ร.ร. แก่นนครฯ-บ้านสำราญ	11	9	234
	นางสาวลี เขียมละมัย	ร.ร. แก่นนครฯ-บ้านทุ่ม	12	11	266
	บริษัทเทพมณีนสง	ตลาดเทศบาล-หนองหญ้าแพรก	20	8	128
	บริษัทขอนแก่นชัยโย จำกัด	สามเหลี่ยม-ดอนบม	12	12	300
	บริษัทขอนแก่นชัยโย	สามเหลี่ยม-บ้านสะอาด	14	21	236
	บริษัทขอนแก่นชัยโย	รอบเมือง	15	8	205
	บริษัทโนนทันคีลา- เดินรถ	บ้านผือ-บ้านโนนยาง	14	52	
	บริษัทขอนแก่นชัยโย	มหาวิทยาลัย	3	67	
		รวม			313

ที่มา : พ.ศ. 2505 รวบรวมจากผังเมืองจังหวัดขอนแก่น 2525 สำนักผังเมือง หน้า 43-44

พ.ศ. 2523 ขนส่งจังหวัดขอนแก่น

แม้ว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นจะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นก็ตาม แต่สภาพของที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองขอนแก่นออกไป 3 กิโลเมตร ฉะนั้นในการศึกษาความสัมพันธ์จึงจะพิจารณาในลักษณะของ 2 ชุมชน คือชุมชนมหาวิทยาลัย กับชุมชนเมืองขอนแก่น ซึ่งเชื่อมโยงถึงกันด้วยเส้นทางคมนาคม และก่อนที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว ควรทราบถึงลักษณะของประชากรในมหาวิทยาลัย ดังนี้

4.2.2 ลักษณะประชากรในมหาวิทยาลัย ประชากรในมหาวิทยาลัยอาจจำแนกได้ 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่กลุ่มนักศึกษาและกลุ่มผู้ทำงานในมหาวิทยาลัยรวมทั้งครอบครัว

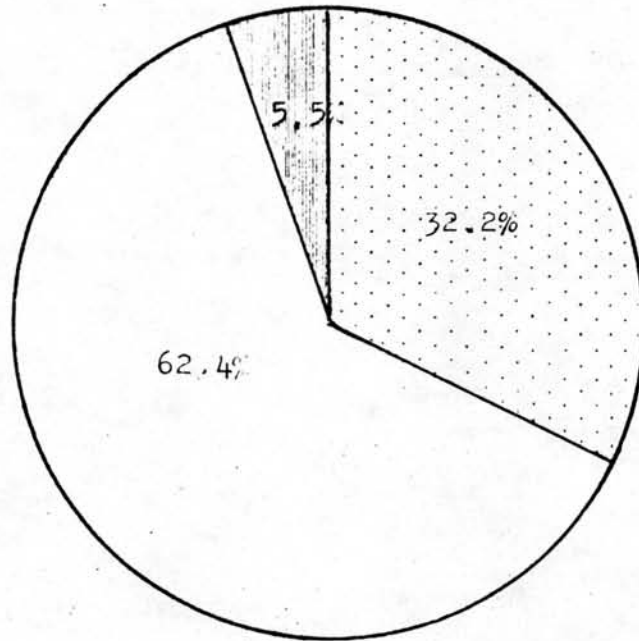
นักศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นในปีการศึกษา 2523-2524 มีจำนวน 3,999 คน เป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนามาจากจังหวัดอื่นในภาคนี้ร้อยละ 60 และมีภูมิลำเนาขอนแก่นร้อยละ 10 ที่เหลือมาจากกรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออก ตามลำดับ¹ นักศึกษาเหล่านี้พักอยู่ที่หอพักของมหาวิทยาลัยในมหาวิทยาลัย 3,482 คน หรือประมาณร้อยละ 87²

จากการศึกษาด้วยตัวอย่างพบว่า นักศึกษามีรายได้ซึ่งได้รับจากผู้ปกครองโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1,000-2,000 บาทต่อเดือน ถึงร้อยละ 63 ร้อยละ 33 มีรายได้น้อยกว่า 1,000 บาทต่อเดือน และอีกร้อยละ 4 มีรายได้มากกว่า 2,000 บาทขึ้นไป สำหรับการใช้จ่ายนั้น มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยระหว่าง 1,000-2,000 บาทต่อเดือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70 ร้อยละ 29 มีการใช้จ่ายต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท และอีกร้อยละ 1 ใช้จ่ายมากกว่า 2,000 บาทต่อเดือน (แผนภูมิที่ 18)

¹ รวบรวมจากทำเนียบนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2523-2524

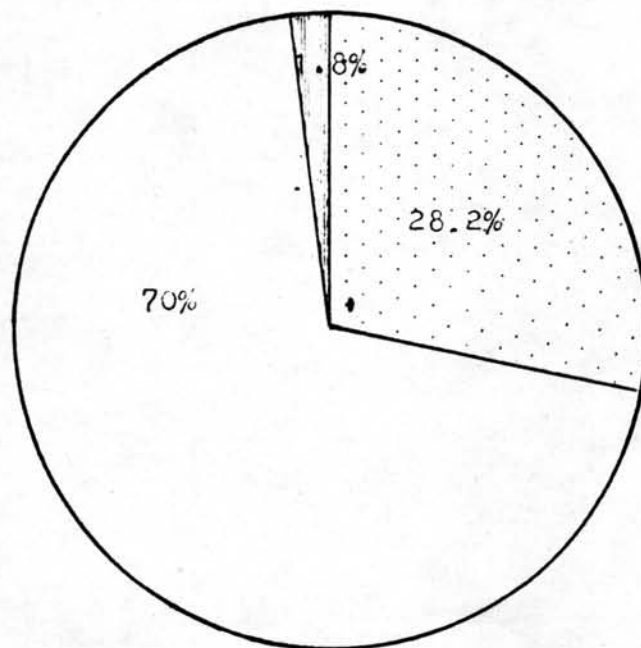
² สำนักรงานหอพัก ข้อมูลเมื่อ 1 กันยายน 2524

แผนภูมิที่ 18 รายได้ต่อเดือนและรายจ่ายต่อเดือน
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายได้ (บาท)

- ต่ำกว่า 1,000
- 1,000-2,000
- มากกว่า 2,000

รายจ่าย (บาท)

- ต่ำกว่า 1,000
- 1,000-2,000
- มากกว่า 2,000

ผู้ทำงาน ผู้ทำงานในมหาวิทยาลัยได้แก่ อาจารย์ ข้าราชการ ลูกจ้าง-
ประจำ และลูกจ้างชั่วคราว จากการศึกษาด้วยตัวอย่างปรากฏว่า ผู้ทำงานส่วนใหญ่คือ
ร้อยละ 44.6 มีอายุอยู่ระหว่าง 26-35 ปี ร้อยละ 33.1 มีอายุระหว่าง 36-45 ปี และ
ส่วนใหญ่คือร้อยละ 52.9 เป็นคนที่มีภูมิลำเนาขอนแก่น ร้อยละ 21.7 มีภูมิลำเนาจังหวัด
อื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ที่มีภูมิลำเนากรุงเทพฯ มีอยู่ร้อยละ 10.8 อีกร้อยละ
14.6 มาจากภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกและภาคใต้ (ตารางที่ 36 และ 37)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ข้าราชการตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิลำเนา
กรุงเทพฯและมหานคร ข้าราชการในระดับ 3-4 เป็นผู้มีภูมิลำเนาขอนแก่น และกรุงเทพฯ
มหานคร ตามลำดับ ข้าราชการระดับ 1-2 และลูกจ้างประจำส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิลำเนา-
ขอนแก่น

นอกจากนี้ผู้ทำงานส่วนใหญ่คือร้อยละ 77.7 มีครอบครัวแล้ว ร้อยละ 20.4
เป็นคนโสด และผู้ที่มีการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปมีอยู่ร้อยละ 31.2 ซึ่งส่วนมากได้แก่ ข้าราชการ
ตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป (ตารางที่ 38 และ 39)

ระยะเวลาของการทำงานในมหาวิทยาลัย ผู้ทำงานส่วนใหญ่ร้อยละ 46.5
ทำงานยังไม่ถึง 5 ปี และร้อยละ 36.9 มีระยะเวลาการทำงานระหว่าง 6-10 ปี ผู้ทำงาน
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปมีอยู่ร้อยละ 16.6 สำหรับข้าราชการตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป ที่ทำงานมากกว่า
10 ปี ขึ้นไปมีอยู่ร้อยละ 22.6 (ตารางที่ 40)

เหตุผลในการทำงาน ร้อยละ 68.8 ตอบว่า เป็นเพราะมีภูมิลำเนาภาคนี้
ร้อยละ 9.7 ติดตามครอบครัว ร้อยละ 9.1 ต้องการพัฒนาระดับ และร้อยละ 6.5 อยู่ใน
ระหว่างใช้ทุนการศึกษา ข้าราชการร้อยละ 51.6 ตั้งใจจะทำงานที่ต่อไปจนกว่าจะเกษียณ
อายุ แต่ร้อยละ 23.1 ยังสงสัยโดยให้เหตุผลว่าต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมด้วย และร้อยละ
17.6 เป็นการทำงานชั่วคราวเพื่อรองานที่อื่น สำหรับลูกจ้างประจำ ร้อยละ 72.7 จะทำ

งานที่ผิดพลาดไป แต่ร้อยละ 12.2 เป็นการทำงานชั่วคราวเช่นเดียวกัน (ตารางที่ 41 และ 42)

สำหรับผู้ที่ทำงานที่ฝึกในที่พักมหาวิทยาลัย ซึ่งล่ำมี ภาระงานในมหา-
วิทยาลัยมีอยู่ร้อยละ 74.5 ร้อยละ 12.7 ทำงานในเมืองขอนแก่น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้นำ
ครอบครัวและบุคคลอื่นเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยโดยเป็นผู้มีภูมิลำเนาขอนแก่นร้อยละ 41.9 ร้อยละ
35.8 มาจากจังหวัดอื่นในภาคนี้ ร้อยละ 3.4 ภูมิลำเนากรุงเทพมหานคร และร้อยละ 18.9
มาจากภาคอื่น ผู้พักอาศัยดังกล่าวทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยร้อยละ 33.3 เป็นคนรับใช้ใน
ครอบครัว ร้อยละ 31.7 และทำงานในเมืองขอนแก่นร้อยละ 3.3

ส่วนผู้ที่ทำงานที่ฝึกอยู่นอกมหาวิทยาลัย ร้อยละ 47.6 มีล่ำมีหรือภาระงานทำ
งานอยู่ในเมืองขอนแก่น ผู้ที่พักอาศัยในครอบครัวร้อยละ 44.1 ทำงานในเมืองขอนแก่น แต่ก็
มีร้อยละ 20.6 ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยด้วย (ตารางที่ 43 และ 44)

สรุปลักษณะทั่ว ๆ ไปของผู้ทำงานของมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ว่า ส่วนใหญ่
มีอายุอยู่ในวัย 26-45 ปี เป็นคนมีภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนา
ขอนแก่นประมาณครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 11 เป็นคนจากกรุงเทพฯ และส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้ว มี
ระยะเวลาในการทำงานส่วนใหญ่ยังไม่ถึง 10 ปี เหตุผลที่ทำงาน เพราะเป็นคนภาคนี้
ข้าราชการที่ตั้งใจจะทำงานที่ผิดพลาดไปมีอยู่ครึ่งหนึ่ง แต่สำหรับลูกจ้างประจำมีความตั้งใจจะ
ทำงานตลอดไปมีถึงร้อยละ 73 ผู้พักอาศัยอยู่ด้วยกับผู้ทำงานประมาณ 3 ใน 4 เป็นผู้มีภูมิลำ-
เนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาขอนแก่นร้อยละ 42 ผู้พักอาศัยเหล่านี้
มีทั้งทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยและทำงานในเมืองขอนแก่น

4.2.3 การติดต่อระหว่างมหาวิทยาลัยกับเมือง

(ก) การเดินทาง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ถึงความสะดวกของการเดินทางระหว่างมหาวิทยาลัยกับเมืองขอนแก่น ในส่วนนี้จะเป็นการเพิ่มเติมว่า การติดต่อทางธุรกิจหรือใช้บริการระหว่างมหาวิทยาลัยและเมืองขอนแก่นโดยปกติมี 2 เส้นทาง คือ ทางด้านถนนมลิวัลย์ โดยผ่านประตูศรีฐาน และทางด้านถนนมิตรภาพโดยผ่านประตูหนองแวง และประตูมอดินแดง

การสำรวจในคราวสัปดาห์ผังแม่บทมหาวิทยาลัยขอนแก่น¹ ปรากฏว่ามีจำนวนรถเข้า-ออกทางประตูศรีฐานมากกว่าทางประตูหนองแวง และมอดินแดง ซึ่งส่วนใหญ่ประเภทของรถที่ผ่านทั้ง 3 ประตู คือรถมอเตอร์ไซด์ ปริมาณการจราจรของวันปกติ รถที่เข้าออกจะมากที่สุดในช่วงเช้าระหว่างเวลา 08.00-09.00 น. และเวลาเย็นระหว่างเวลา 16.00-17.00 น. ส่วนวันหยุด ปริมาณการจราจรจะลดลงและมีปริมาณใกล้เคียงกันตลอดทั้งวัน แต่จะมีมากในช่วงเวลา 18.00-19.00 น. ปริมาณการจราจรในช่วงของการจราจรที่มากที่สุดทั้ง 3 ประตู รวมได้ประมาณ 750 คันต่อชั่วโมง

ในอนาคตเมื่อการก่อสร้างโรงพยาบาลศรีนครินทร์ทางด้านถนนมิตรภาพเสร็จโดยสมบูรณ์ คาดว่าปริมาณการจราจรทางด้านถนนมิตรภาพโดยผ่านทางประตูหนองแวงจะเพิ่มขึ้นมาก

¹ ชุมพล สุรินทรานุรักษ์และคณะ, ผังแม่บทมหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า 21.

จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามพบว่า มีการเดินทางเข้าไปในเมืองขอนแก่นเพื่อทำธุรกิจหรือไปใช้บริการดังนี้

(1) การเดินทางกสิกรรมล้าเนา เป็นการเดินทางไปเพื่อเยี่ยมชมนิคมอุตสาหกรรม ตูนา ภูติมิตร หรือทำธุรกิจ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่คือ (ตารางที่ 45)

ประเภทที่ 1 มีความถี่โดยเฉลี่ย 7-12 ครั้งต่อปี มากกว่าพวกอื่น กล่าวคือร้อยละ 34.3

ประเภทที่ 2 มีความถี่โดยเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อปี ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 31.5

(2) การเดินทางไปซื้อสินค้าบริการในเมือง นักศึกษาและผู้ที่ทำงานที่พักอยู่ในมหาวิทยาลัยร้อยละ 50.2 เดินทางเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 22.7 เดินทางเฉลี่ยตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป ต่อสัปดาห์ และร้อยละ 13.2 เดินทางไม่เกิน 3 ครั้งต่อเดือน (ตารางที่ 46)

นอกจากนี้ยังมีการเดินทางเป็นปกติของนักศึกษาและผู้ที่ทำงานซึ่งมีที่พักอยู่นอกมหาวิทยาลัย รวมทั้งการเข้าไปทำงาน ไปศึกษา ตลอดจนไปรับส่งบุคคลในครอบครัวในเมืองของผู้ที่มีที่พักในมหาวิทยาลัยอีกด้วย

พาหนะที่ใช้เดินทางเข้าเมือง ผู้ทำงานร้อยละ 49.7 และนักศึกษาร้อยละ 83.3 เดินทางโดยรถสองแถว หรือรถประจำทาง ซึ่งจำนวนนี้บางครั้งก็เดินทางด้วยรถมอเตอร์ไซด์ สำหรับผู้ที่เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวมีอยู่ร้อยละ 22.3 (ตารางที่ 47)

สินค้าบริการที่ซื้อจากเมืองขอนแก่น การพิจารณาเรื่องนี้ ได้ศึกษาถึงความถี่ในการพึ่งพาสินค้าบริการในเมืองขอนแก่นของผู้ทำงานและนักศึกษาที่พักอยู่ในมหาวิทยาลัย ตลอดจนบริเวณที่ไปซื้อสินค้าบริการสำหรับผู้ทำงาน นักศึกษาที่มีที่พักนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องเดินทางระหว่างมหาวิทยาลัยและเมืองขอนแก่น เป็นปกติอยู่แล้วไม่ได้นำความถี่มาพิจารณา แต่ก็พิจารณาบริเวณที่ไปซื้อสินค้าบริการด้วย

จากการศึกษาโดยแบ่งกลุ่มสินค้าบริการออกเป็น 10 ประเภท แล้วพิจารณาการพึงพาสินค้าบริการดังกล่าว ปรากฏผลดังนี้

การบริโภคอาหารประจำวันซึ่งได้แก่ อาหารสำเร็จรูป ผู้ทำงานและ นักศึกษาร้อยละ 55.5 ไปซื้อหรือบริโภคอาหารสำเร็จรูปนอกมหาวิทยาลัยมีความถี่โดยเฉลี่ย ระหว่าง 1-5 ครั้งต่อเดือน รองลงมาคือร้อยละ 15.3 มีความถี่เฉลี่ยระหว่าง 6-10 ครั้งต่อเดือน (ตารางที่ 48)

การซื้อสินค้าประเภทอาหารสด โดยการเปรียบเทียบความถี่ระหว่างใน มหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย ผู้ทำงานและนักศึกษานิยมออกไปซื้อนอกมหาวิทยาลัยมากกว่าในมหาวิทยาลัย แต่สินค้าประเภทของชำ ซื้อในมหาวิทยาลัยมากกว่านอกมหาวิทยาลัย (ตารางที่ 49)

สำหรับสินค้าบริการอื่น ๆ สรุปได้ว่า ผู้ทำงาน และนักศึกษาที่ไม่ใช่ผู้ที่ มีภูมิลำเนาขอนแก่นได้กลับไปซื้อหรือใช้บริการยังท้องถิ่นของตนเมื่อคราวกลับไปภูมิลำเนา แล้วนำติดตัวมา สินค้าบริการดังกล่าวได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ภายในบ้าน เสริมสวย ตัดผม ตัดผม เป็นต้น

ส่วนอุปกรณ์ในการศึกษา เครื่องเขียนต่าง ๆ ซื้อในมหาวิทยาลัย แต่สำหรับหนังสือภาษาอังกฤษอันได้แก่ตำรา ส่วนใหญ่จะซื้อจากกรุงเทพมหานคร

การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ทั้งนักศึกษาและผู้ทำงานที่มีที่พักอยู่นอก มหาวิทยาลัยและมีที่พักในมหาวิทยาลัย ร้อยละ 81 ใช้บริการจากโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ร้อยละ 14 รักษาที่คลินิกในเมืองขอนแก่น และร้อยละ 5 รักษาที่โรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่น (ตารางที่ 51)

การพักผ่อนหย่อนใจ อันได้แก่ การชมภาพยนตร์ การฟังเพลงตามห้องอาหารในเมืองและกาารออกกำลังกาย จากการศึกษารายงานว่า การชมภาพยนตร์ในเมืองขอนแก่นมีความไม่แน่นอนขึ้นกับโปรแกรมภาพยนตร์ การฟังเพลงตามห้องอาหารในเมืองขอนแก่น

มีเป็นบางโอกาสและด้วยความถี่ประมาณ 1-2 ครั้งต่อเดือน การออกกำลังกาย ใช้นามในมหาวิทยาลัย

การใช้บริการในเรื่อง การประกันชีวิต ประกันภัย ในเมืองขอนแก่น มีผู้ใช้บริการซึ่งเป็นผู้ทำงานอยู่ร้อยละ 12.7 นักศึกษาใช้บริการร้อยละ 1.5 ส่วนการออมทรัพย์ ผู้ทำงานใช้บริการของธนาคารไทยพาณิชย์ซึ่งตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยร้อยละ 49 สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยขอนแก่นร้อยละ 20.4 นักศึกษาที่ใช้การออมทรัพย์กับธนาคารไทยพาณิชย์ในมหาวิทยาลัยร้อยละ 37.1

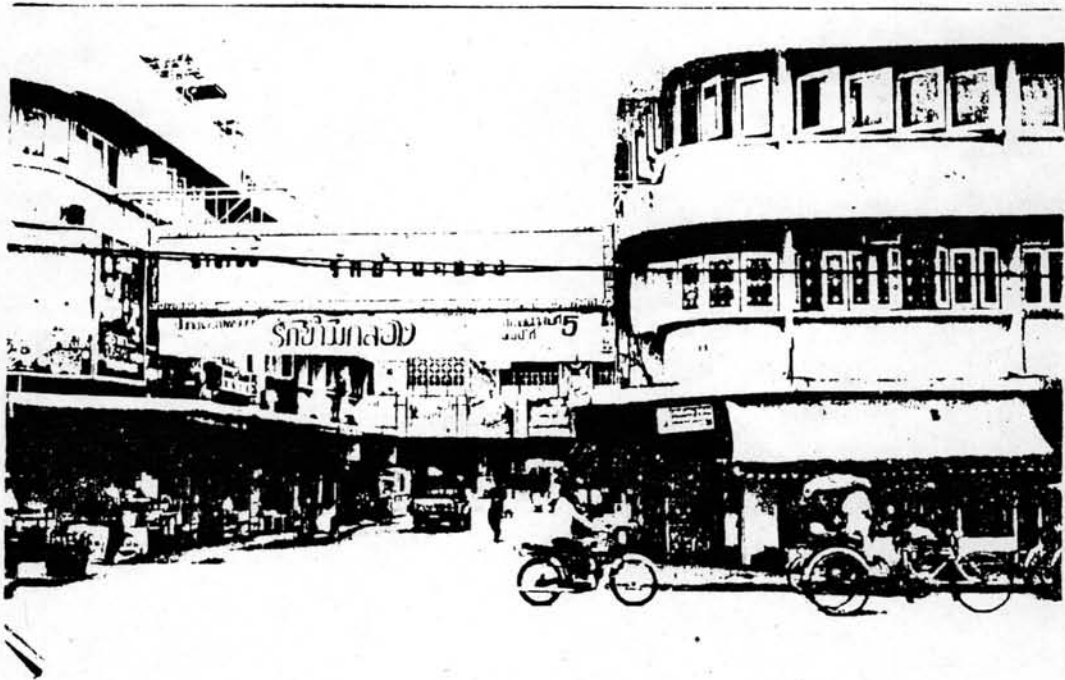
สรุปได้ว่า ผู้ทำงานและนักศึกษาซึ่งพักอยู่ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีความถี่ในการกลับภูมิลำเนาแบ่งได้เป็นกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มคือ กลับเกือบทุกเดือน และกลับปีละ 1-2 ครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่กลับบ้านตอนปิดเทอม กลุ่มที่กลับเกือบทุกเดือน ปรากฏว่าส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิลำเนาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทั้ง 2 กลุ่มนี้มีจำนวนใกล้เคียงกัน

การเข้าไปซื้อสินค้าบริการในเมืองขอนแก่น ผู้ที่พักในมหาวิทยาลัยครั้งหนึ่ง เข้าเมืองขอนแก่นเพียง 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ ผู้ที่เข้าไป 3 ครั้งขึ้นไปใน 1 สัปดาห์มีอยู่ประมาณ 1 ใน 4 กลุ่มที่ไม่ค่อยเข้าไป กล่าวคือ 1-2 ครั้งต่อเดือนมีอยู่ร้อยละ 13 และการเดินทางส่วนใหญ่ใช้รถสองแถวและรถประจำทาง สินค้าบริการที่เข้าไปซื้อได้แก่สินค้าที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ได้แก่ อาหารทั้งอาหารสำเร็จรูป อาหารสด และของบริโภคที่เก็บได้นาน แต่ก็มีคามถี่ของการไปซื้อไม่บ่อยครั้ง เพราะสินค้าประเภทนี้มีจำหน่ายอยู่แล้วในมหาวิทยาลัย การเข้าเมืองเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และหาซื้อสินค้าบางอย่างที่ไม่มีขายในมหาวิทยาลัย ส่วนสินค้าอื่น ๆ จะนำมาจากภูมิลำเนาของตนหรือกลับไปใช้บริการที่ภูมิลำเนาของตน หรือซื้อจากกรุงเทพฯ การใช้บริการเมื่อคราวเจ็บป่วยและการออมทรัพย์ใช้บริการในมหาวิทยาลัย และการพักผ่อนหย่อนใจในเมืองขอนแก่นมีเป็นบางโอกาส การออกกำลังกาย ใช้นามและบริเวณมหาวิทยาลัย

บริเวณที่ไปใช้บริการ บริเวณซึ่งผู้ทำงานและนักศึกษาไปใช้บริการ
ในเมืองขอนแก่น ได้แก่บริเวณย่านการค้าพาณิชย์ที่ถนนหน้าเมือง ถนนกลางเมือง บริเวณ
ตลาดสดเทศบาล บริเวณตลาด อ.ศิระ ห้างสรรพสินค้าแฟรี่ทาวน์ ตลาดแผงลอยเทศบาล
เมืองขอนแก่น ถนนหลังเมือง บริเวณโรงพยาบาลรามา บริเวณถนนร่วมจิต บริเวณลำ-
เหล็ก ถนนศรีจันทร์ บริเวณโรงพยาบาลสยาม บริเวณโรงพยาบาลรามา บริเวณโรง-
ภาพยนตร์เจ้าพระยา และบริเวณหลักเมือง ตามลำดับ (ตารางที่ 52)

เป็นที่น่าสังเกตว่าบริเวณดังกล่าวมิใช่เป็นย่านการค้าที่มีสินค้าหลายชนิด
ไว้บริการ เช่น บริเวณถนนกลางเมืองมีสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน อันได้แก่ อาหาร
สำเร็จรูป อาหารสด ของชำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีห้างสรรพสินค้า ร้านเครื่องเขียนและ
สินค้าอื่น ๆ อีกมาก บริเวณที่ไปใช้บริการนี้อยู่ในรัศมีของเส้นทางคมนาคมจากมหาวิทยาลัย
มายังเมืองขอนแก่น โดยเฉพาะบริเวณถนนร่วมจิตซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้โดยสารรถสองแถว ผู้ย
มหาวิทยาลัยในเวลาว่างคืน ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับบริเวณที่ให้บริการของสินค้า
บริการตามที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น

บริเวณโรงพยาบาลรามา

ตารางที่ 52 บริเวณเมืองขอนแก่นซึ่งผู้ทำงานและนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นไปซื้อสินค้าบริการ จำแนกตามชนิดสินค้า บริการ

	บริเวณถนนกลางเมือง				บริเวณถนนหน้าเมือง		ถ.ประ- ชาลโมลล์	บริเวณถนนรวมมิตร			บริเวณถนนศรีสุนทร			ถนนหลัง เมือง	ถนนมลิ วัลย์ ลำม เหลี่ยม	กรุง เทพ มหานคร
	ตลาดสด เทศบาล	โมริยะ บริเวณ	แฟรี่ ทาวน์	โรงภาพ ยนตร์ ราชา	โมริยะ บริเวณ	โรง- ภาพ ยนตร์ ราม่า		ตลาด อ.สิระ	ตลาด แฝง ลอย	โมริยะ บริเวณ	โรงภาพ ยนตร์ เจ้าพระ ยา	โมริยะ บริเวณ	โรง ภาพ ยนตร์ สยาม			
อาหารสำเร็จรูป	34	-	-	125	-	26	12	174	-	26	-	43	-	20	29	-
อาหารสด	169	-	-	-	-	-	91	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ของชำ	120	-	-	-	-	-	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	23	-	204	-	181	-	50	-	-	-	18	-	-	-	-	-
ตัดเสื้อผ้า	-	-	-	-	-	-	10	-	58	-	9	-	-	-	-	34
ตัดผม ตัดผม	-	11	-	-	-	-	-	-	33	-	10	12	-	33	-	13
เครื่องเขียน	2	140	-	-	99	-	8	-	2	-	-	-	-	30	-	-
ตำราภาษาไทย	-	82	-	-	62	-	3	-	6	-	-	-	-	1	-	1
ตำราภาษาอังกฤษ	-	19	-	-	18	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	9
ฟอร์นิเจอร์	-	-	-	-	16	2	25	-	-	-	16	-	10	35	-	-
เครื่องไฟฟ้า	-	53	-	-	69	-	29	-	25	-	25	-	-	9	-	2
มอเตอร์ อะไหล่	-	-	-	-	7	-	10	-	-	-	-	-	-	12	83	13
รวม	348	305	204	125	452	26	292	174	125	26	79	56	10	140	112	184

(3) การพักอาศัยในเมืองขอนแก่น เนื่องจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีลักษณะเป็น Semi Residential University ด้วยปรากฏว่านักศึกษาและบุคลากรไม่ได้มีที่พักอยู่ในมหาวิทยาลัยทั้งหมด ส่วนหนึ่งต้องพักอยู่ในเมืองขอนแก่น เพราะที่พักของมหาวิทยาลัยมีไม่เพียงพอ กล่าวคือ

นักศึกษา ในสมัยเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัย จนถึงช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) มหาวิทยาลัยมีความสามารถจัดที่พักให้แก่นักศึกษาได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากมีการก่อสร้างอาคารที่พักนักศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ในวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) มหาวิทยาลัยได้ขยายงานอย่างกว้างขวาง และรับนักศึกษาเพิ่มขึ้นมาก จึงทำให้เกิดปัญหาหอพักไม่พอกับนักศึกษา นักศึกษาปีที่ 1, ปีที่ 2 ยังคงพักในหอพักของมหาวิทยาลัย แต่นักศึกษาปีที่ 3 และ 4 บางส่วนต้องออกไปพักตามหอพักและบ้านเช่านอกมหาวิทยาลัย และเนื่องจากจำนวนหอพักมีจำกัด นักศึกษาที่พักในหอพักบางหอจำเป็นต้องพักอยู่ห้องละ 3 คน¹

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีหอพักนักศึกษายู่ 21 หอ ซึ่งในจำนวนนี้เป็นหอพักที่ตั้งอยู่ในเมืองขอนแก่น 1 หอ (ใช้เป็นที่พักนักศึกษาแพทย์ พยาบาล ที่ฝึกงานในโรงพยาบาลขอนแก่น พักได้ประมาณ 50 คน) มีนักศึกษาที่พักอยู่ที่หอพักในมหาวิทยาลัยมีจำนวน 3,486 คน หรือประมาณร้อยละ 87 ของนักศึกษาทั้งหมด (ตารางที่ 53) ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษาที่เหลือคือร้อยละ 13 ต้องพักอยู่นอกมหาวิทยาลัย

ผู้ทำงาน ผู้ทำงานของมหาวิทยาลัยประกอบด้วย อาจารย์ ข้าราชการ ลูกจ้าง คนงาน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่ได้พักอยู่ในมหาวิทยาลัยทั้งหมด และการพักอาศัยก็ได้หน้าครอบครัวและผู้เข้ามาพักอาศัยอยู่ด้วย

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีที่พักทั้งที่พักส่วนกลางและที่พักศูนย์แพทย์อันได้แก่ บ้านพัก แพลต ให้ผู้ทำงานไม่เพียงพอ เพราะปรากฏว่าผู้ทำงานสามารถพักได้เพียง 1,167 คนหรือประมาณร้อยละ 41.6 เท่านั้น ซึ่งทำให้อีกร้อยละ 58.4 หรือ 1,639 คน ต้องพักอยู่นอกมหาวิทยาลัย (ตารางที่ 54)

¹ อรรถิณธ์ ตันธนะสฤงคิ, "พัฒนาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น" วิทยาณิพนธ์, หน้า 67, 99, 140 และ 170.

(ข) การลงทุนในการก่อสร้างอาคารสถานที่

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นในส่วนภูมิภาค รัฐบาลต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมากทั้งด้านการดำเนินงานและการก่อสร้างอาคารสถานที่ สำหรับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินเกี่ยวกับการดำเนินงานและลงทุนตั้งแต่ พ.ศ. 2509-2524 มาแล้ว ประมาณ 1,374.3 ล้านบาท¹ ซึ่งจำนวนนี้เป็นงบลงทุนร้อยละ 57.6 และงบดำเนินการร้อยละ 42.4 โดยเฉพาะการลงทุนในการก่อสร้างอาคารสถานที่ มหาวิทยาลัยใช้งบประมาณในการก่อสร้างเมื่อระยะเริ่มตั้ง (พ.ศ. 2507-2509) จำนวน 69,092,600 บาท ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) เป็นเงิน 112,543,300 บาท แผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) เป็นเงิน 215,020,100 บาท และในช่วงแรกของแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ก็สิ้นงบประมาณเกี่ยวกับการก่อสร้างทั้งสิ้น 319,391,800 บาท² (แผนภูมิที่ 19)

การลงทุนในการก่อสร้างดังกล่าวย่อมมีผลต่อธุรกิจทางการก่อสร้างและการใช้แรงงานในการก่อสร้าง ปรากฏว่าระหว่างปีงบประมาณ 2517-2523 มีบริษัทรับเหมางานก่อสร้างของมหาวิทยาลัยจำนวน 55 ราย เป็นบริษัทในจังหวัดขอนแก่นร้อยละ 78.5 บริษัทจากกรุงเทพฯ ร้อยละ 25.5 และเป็นบริษัทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 14.5 (ตารางที่ 55)

จากการสัมภาษณ์บริษัทเหล่านี้จำนวน 15 ราย (คิดเป็นร้อยละ 27.2) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2524 พบว่า เจ้าของบริษัทเป็นผู้มีภูมิลำเนาจังหวัดขอนแก่นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง

¹ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กองแผนงาน งบประมาณปี 2524 ถึงกุมภาพันธ์ 2524

² อรรถิณธ์ ตันธนะสุภชาติ "พัฒนาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น" วิทยานิพนธ์, หน้า 100, 140, 170 และ 196.

มีขอบเขตการรับงานเฉพาะในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง จำนวนวงเงินที่รับงาน มีตั้งแต่ไม่น้อยกว่า 100,000 บาท จนถึงมากกว่า 120 ล้านบาท มีทั้งบริษัทที่มีคนงานไม่เกิน 10 คน จนถึงมากกว่า 100 คนขึ้นไป คนทำงานระดับผู้คุมงานใช้คนจากกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ แต่กรรมกรใช้แรงงานในท้องถิ่น และเป็นประเภทใช้แรงงานมากกว่าเครื่องทุ่นแรง เครื่องจักร เครื่องมือต่าง ๆ ได้จากกรุงเทพฯ รวมทั้งปูน กระจก ไม้ขัด ฯลฯ มีวัสดุที่ใช้จากท้องถิ่นคือพวกไม้เนื้อแข็ง ทวายและหิน เงินที่ได้รับจากการก่อสร้าง ร้อยละ 75 นำเข้าธนาคารในจังหวัดขอนแก่น

จะเห็นว่า การลงทุนก่อสร้างของมหาวิทยาลัยมีผลต่อบริษัทรับเหมางานในท้องถิ่นซึ่งรับงานด้วยวงเงินไม่เกิน 5 ล้านบาทเป็นส่วนใหญ่ บริษัทเหล่านี้ใช้แรงงานในท้องถิ่น สำหรับวัสดุอุปกรณ์ประเภท เครื่องจักร เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งปูน กระจก และ ไม้ขัดไม้ใช้ของในท้องถิ่น แต่นำมาจากกรุงเทพฯ วัสดุที่ใช้ในท้องถิ่นก็มีบ้าง ได้แก่ประเภท ไม้เนื้อแข็ง ทวาย และหิน

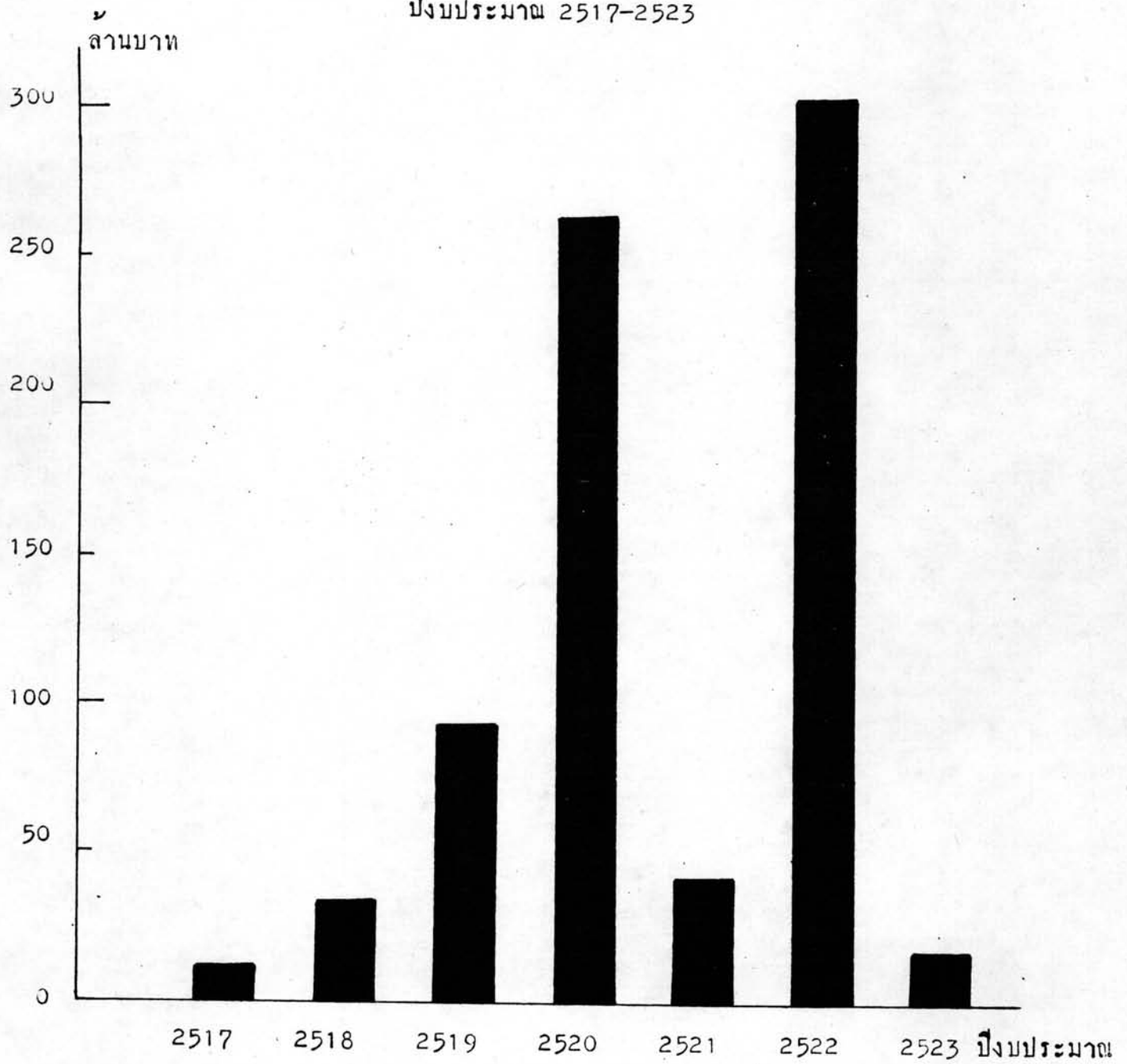
ตารางที่ 55 จำนวนและร้อยละของบริษัท ห้างหุ้นส่วน และร้านค้าที่ประมูลงานก่อสร้างใน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตั้งแต่ พ.ศ. 2517-2523 จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	จำนวนขาย	ร้อยละ	ราคาที่ได้รับได้	
			บาท	ร้อยละ
ขอนแก่น	25	78.5	596,924,826.00	45.5
กาฬสินธุ์	1	14.5	77,125,392.00	10.1
มหาสารคาม	4		20,963,850.00	2.8
อุดรธานี	2		14,984,580.00	2.0
ร้อยเอ็ด	1		850,000.00	0.1
กรุงเทพฯ	14	25.5	41,899,848.92	5.5
สระบุรี	1	3.6	1,750,000.00	0.2
จันทบุรี	1		116,352.00	0.0
ไม่ทราบ	6	10.9	5,896,780.00	0.8
รวม	55	100.0	760,511,628.92	100.0

ที่มา : รวบรวมจากสถิติการก่อสร้างมหาวิทยาลัยขอนแก่น กองอาคารสถานที่

แผนภูมิที่ 19 งบประมาณค่าก่อสร้างมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปีงบประมาณ 2517-2523

(ค) การให้บริการทางการแพทย์และการศึกษา

นอกจากมีการติดต่อระหว่างมหาวิทยาลัยกับเมืองในเรื่องต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว มหาวิทยาลัยขอนแก่นยังให้บริการแก่ชุมชนทางการแพทย์และการศึกษาโดยโรงพยาบาลศรีนครินทร์และโรงเรียนลัทธิมหาวิทยาลัยขอนแก่นอีกด้วย

โรงพยาบาล

โรงพยาบาลศรีนครินทร์ เป็นโรงพยาบาลในโครงการศูนย์แพทย์ศาสตร์ ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีอาณาเขตตั้งแต่แนวถนนมิตรภาพหมายเลข 2 จนจรดบริเวณหน้าตึกอริการบดี

ศูนย์แพทย์ศาสตร์¹ ได้ก่อตั้งเมื่อปี 2514 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตแพทย์ บุคลากรสาธารณสุขอื่น ๆ ในต้นท้นต่ำสุด แต่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้แก่ท้องถิ่นมากที่สุด ขณะเดียวกันก็จะเป็นศูนย์กลางการบริการแก่ผู้ป่วยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยเทคนิคและเครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัย รวมทั้งเป็นแหล่งวิจัยทางการแพทย์ เป็นศูนย์กลางป้อนวิชาการแพทย์ และปัจจัยที่สำคัญในการเฝ้าระวังรักษาต่าง ๆ ให้แก่แพทย์และโรงพยาบาลทั้ง 16 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (แผนที่ 20)

เมื่อปี 2516 ได้ก่อตั้งคณะแพทย์ศาสตร์เพื่อผลิตแพทย์และบุคลากรสาธารณสุขที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น และในปี 2518 ได้มีการก่อสร้างโรงพยาบาลศูนย์-แพทย์ศาสตร์ ขนาด 600 เตียง ซึ่งจะรับตรวจคนไข้นอกได้ 1,000 คนต่อวัน โดยมีบุคลากรทางการแพทย์ ดังนี้²

¹ สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ วงศ์พิศล, รักษาการผู้อำนวยการผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีนครินทร์, 12 กุมภาพันธ์ 2524.

² Health Sciences Centre Khon Kaen Thailand Development Plan & Report Section One (KRTA : 1974) p. 9

แพทย์ 185 คน พยาบาล 574 คน ทันตแพทย์ 19 คน ผู้ช่วยพยาบาล 476 คน พยาบาลผู้ช่วยทันตแพทย์ 7 คน เภสัชกร 23 คน นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ 1 คน เจ้าหน้าที่ห้องทดลอง 35 คน และโภชนากร 8 คน

โรงพยาบาลศรีนครินทร์ตรวจรักษาคนไข้เพิ่มจำนวนขึ้นทุก ๆ ปี ผู้ป่วยเหล่านี้มาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้อมูลเท่าที่รวบรวมได้พบว่า เป็นผู้ป่วยของจังหวัดขอนแก่นร้อยละ 66 ส่วนที่เหลือมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในรัศมีที่ไม่ไกลจากจังหวัดขอนแก่นมาก

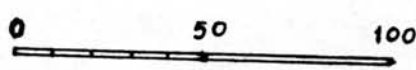
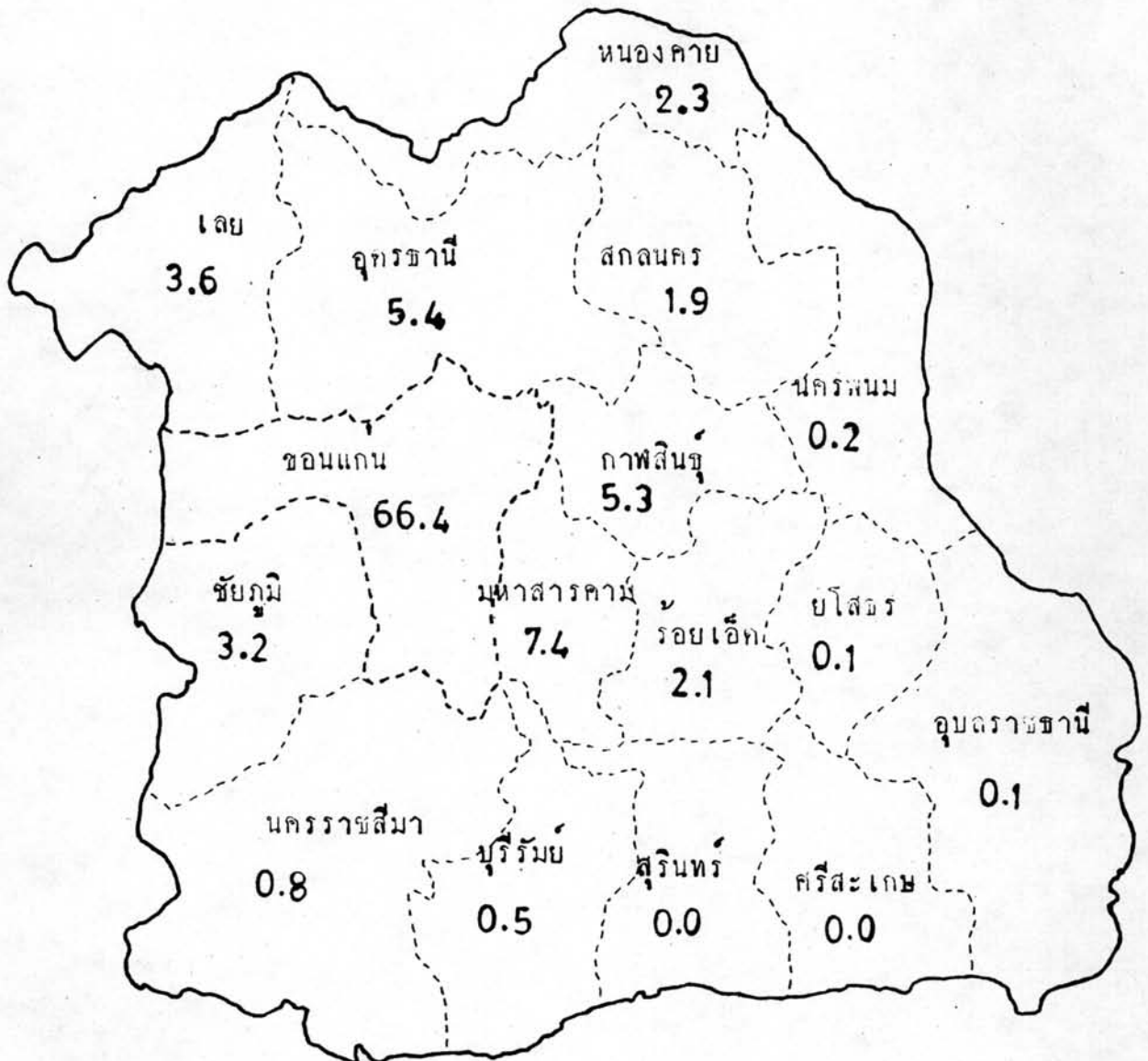
จะเห็นได้ว่า โรงพยาบาลศรีนครินทร์มีรัศมีการให้บริการแก่ผู้ป่วยที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคนี้ และในอนาคต โรงพยาบาลแห่งนี้จะสามารถรับคนไข้ในภูมิภาคโดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ไม่ให้ต้องเดินทางมารักษายังกรุงเทพฯ ได้เป็นจำนวนมาก (แผนภูมิที่ 20)

ตารางที่ 56 .เปรียบเทียบจำนวนเตียงของโรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่นและโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2519-2523

พ.ศ.	โรงพยาบาลขอนแก่น	โรงพยาบาลศรีนครินทร์
2519	525	18
2520	525	64
2521	525	136
2522	547	166
2523	547	215

ที่มา : โรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่น โรงพยาบาลศรีนครินทร์

แผนภูมิที่ 20 ร้อยละของผู้ป่วยโรงพยาบาลศรีนครินทร์ที่มาจากจังหวัดต่างๆ
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
เมื่อ เดือนพฤศจิกายน 2523

ตารางที่ 57 จำนวนผู้ป่วยโรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่นและโรงพยาบาลศรีนครินทร์
ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2523 จำแนกตามประเภทผู้ป่วย

พ.ศ.	โรงพยาบาลขอนแก่น			โรงพยาบาลศรีนครินทร์		
	ผู้ป่วยใน	ผู้ป่วยนอก	รวม	ผู้ป่วยใน	ผู้ป่วยนอก	รวม
2519	30,424	107,528	137,952	445 ¹	26,578	27,023
2520	31,006	119,966	150,972	1,360	42,380	43,740
2521	30,317	126,804	157,121	3,024	60,328	63,352
2522	27,145	132,448	159,593	5,055	69,790	74,845
2523	32,385	150,601	182,986	6,236	79,494	85,730

ที่มา : โรงพยาบาลขอนแก่น และโรงพยาบาลศรีนครินทร์

1 โรงพยาบาลศรีนครินทร์เปิดทำการเมื่อ ก.ย. 2518 และรับผู้ป่วยในเมื่อ
ธ.ย. 2519 จำนวนนี้เป็นยอด ธ.ย. - ธ.ค.

ตารางที่ 58 ร้อยละของผู้ป่วยโรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่นและโรงพยาบาลศรีนครินทร์
จำแนกตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2523

จังหวัด	โรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่น	โรงพยาบาลศรีนครินทร์ ²
ขอนแก่น	72.1	66.4
มหาสารคาม	8.1	7.4
ชัยภูมิ	4.4	3.2
อุดรธานี	3.8	5.4
กาฬสินธุ์	3.5	5.3
เลย	2.4	3.6
ร้อยเอ็ด	1.8	2.1
หนองคาย	1.0	2.3
นครราชสีมา	0.9	0.8
สกลนคร	0.7	1.9
บุรีรัมย์	0.3	0.5
นครพนม	0.2	0.2
ยโสธร	0.1	0.1
สุรินทร์	0.0	0.0
อุบลราชธานี	0.0	0.1
ศรีสะเกษ	0.0	0.0
อื่น ๆ ¹	0.7	0.7
รวม	100.0	100.0

หมายเหตุ. ¹ จังหวัดที่ไม่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

² เป็นสถิติเฉพาะเดือนพฤศจิกายน 2523 จากโรงพยาบาลศรีนครินทร์

โรงเรียน

นอกจากมหาวิทยาลัยจะให้บริการทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยขอนแก่นยังให้บริการทางการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษาโดยโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นประกอบด้วยโรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์และโรงเรียนสาธิตมอดินแดง¹ สำหรับโรงเรียนสาธิตมอดินแดงจะเปิดสอนในปลายปีการศึกษา 2524

โรงเรียนสาธิตที่เปิดบริการทางการศึกษาแก่บุคคลทั่วไปได้แก่โรงเรียนสาธิต (The Demonstration School) คณะศึกษาศาสตร์ ตั้งอยู่ใกล้กับคณะศึกษาศาสตร์ อยู่ใน การควบคุมและอำนวยการการศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ ทำการสอนระดับอนุบาล-ประถมศึกษา เมื่อปีการศึกษา 2513 และสาธิตมัธยมศึกษาทำการสอนในปีการศึกษา 2519

โรงเรียนแห่งนี้มีนโยบายที่จะเปิดสอนจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และอาจเปิดทำการสอนในชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพด้วย

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง² ก็เพื่อเป็นที่ทดลองวิจัยเกี่ยวกับการสอน พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของเด็ก เป็นที่ฝึกนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ให้การศึกษาอบรมและอื่น ๆ แล้ว ยังจะเป็นแหล่งเผยแพร่และสาธิตงานการศึกษาแก่ครูประจำการ นักบริหารการศึกษา และชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย

¹ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, "ข้อบังคับมหาวิทยาลัยขอนแก่นว่าด้วยโรงเรียนสาธิต-มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2523"

² รวบรวมจากระเบียบมหาวิทยาลัยขอนแก่นว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2513 เอกสารโรเนียว

จำนวนนักเรียนโรงเรียนสาธิตมีมากขึ้นทุกปี นักเรียนโรงเรียนสาธิตประณ-
อนุบาลและสาธิตมัธยมร้อยละ 70.4 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดขอนแก่นหรือร้อยละ 82.1 มี
ภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาได้แก่ผู้มีภูมิลำเนาจากกรุงเทพฯ (ตาราง
ที่ 59))

นักเรียนเหล่านี้ร้อยละ 91.2 มาจากอำเภอเมือง นักเรียนที่พักอยู่ในมหา-
วิทยาลัยขอนแก่นมีร้อยละ 16.6 อยู่ในตัวเมืองขอนแก่นร้อยละ 72.7 และจากตำบลท่าพระ
ซึ่งส่วนใหญ่พักอยู่ที่บ้านพักศูนย์วิจัยเกษตรท่าพระ นอกจากนั้นประมาณร้อยละ 3 พักอยู่ที่อำเภอ
อุบลรัตน์ โดยส่วนใหญ่พักอยู่ที่บ้านพักการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเขื่อนอุบลรัตน์ (ตารางที่ 60)

จากการพิจารณาการประกอบอาชีพของบิดามารดาจะพบว่า นักเรียนเหล่านี้
ร้อยละ 50 มีพ่อแม่รับราชการ ร้อยละ 33 ทำการค้าขาย ส่วนที่เหลือได้แก่ รับจ้าง พนักงาน
รัฐวิสาหกิจ ประกอบธุรกิจส่วนตัว และทำนา ตามลำดับ (ตารางที่ 61)

นักเรียนที่มีพ่อแม่รับราชการนั้น เป็นบุตรธิดาของผู้ทำงานในมหาวิทยาลัย
ขอนแก่นและทำงานตามหน่วยงานของรัฐที่ตั้งอยู่ในตัวเมืองขอนแก่น ผู้ที่มีบิดามารดาอาชีพค้า-
ขายได้แก่ บุตร ธิดาของเจ้าของบริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ในตัวเมือง สำหรับผู้ที่มีบิดามารดา
อาชีพรับจ้าง ได้แก่ บุตรธิดาของผู้ทำงานธนาคารในตัวเมืองประมาณครึ่งหนึ่ง ส่วนบิดามารดา
ที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจก็คือพนักงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่เขื่อนอุบลรัตน์
และผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวซึ่งอยู่ในระดับผู้จัดการ เจ้าของบริษัททั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่า ในขณะที่โรงเรียนแห่งนี้เป็นสถานศึกษาของบุตรธิดาของผู้ประ-
กอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจและกิจการทางให้บริการทั้งของเอกชนและส่วนตัว
บิดามารดาของเด็กเหล่านี้คือผู้ที่ไม่มาจากกรุงเทพฯ หรือจากจังหวัดอื่นที่มาทำงานในจังหวัดขอนแก่น
และบุตรธิดาของผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายในตัวเมืองขอนแก่น ประมาณร้อยละ 1 เท่านั้น
ที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม

การบริการผู้มีส่วนทางการแพทย์และการศึกษาโดยโรงพยาบาลศรีนครินทร์ และโรงเรียนสัตหีบมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น ปัจจุบันยังมีบทบาทอยู่ในรัศมีที่ไม่ไกลนักจาก สถานที่ตั้ง แต่ในอนาคต อาจกล่าวได้ว่าโรงพยาบาลศรีนครินทร์จะมีบทบาททางการแพทย์ มากขึ้น สำหรับโรงเรียนสัตหีบมหาวิทยาลัยขอนแก่น บทบาทปัจจุบันในด้านการบริการการ ล่องในโรงเรียนมีขอบข่ายการบริการส่วนใหญ่ระหว่างตัวเมืองและมหาวิทยาลัยขอนแก่น และบริการแก่บุตรธิดาของบุคคลที่อยู่ในฐานะปานกลางขึ้นไปเท่านั้น

ตารางที่ 59 จำนวนและร้อยละของนักเรียนโรงเรียนสัตหีบประถม-อนุบาลและสัตหีบ มัธยมมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	สัตหีบประถม-อนุบาล		สัตหีบมัธยม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	733	81.0	388	84.3	1,121	82.1
ขอนแก่น	660	72.9	301	65.4	961	70.4
ยกเว้นขอนแก่น	73	8.1	87	18.9	160	11.7
กรุงเทพมหานคร	110	12.2	37	8.0	147	10.8
ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.)	23	2.6	9	2.0	32	2.3
ภาคเหนือ	13	1.4	6	1.3	19	1.4
ภาคใต้	4	0.4	6	1.3	10	0.7
ภาคตะวันออก	2	0.2	1	0.2	3	0.2
ภาคตะวันตก	1	0.1	3	0.7	4	0.3
อื่น ๆ	19 ¹	2.1	10 ²	2.2	29	2.2
รวม	905	100.0	460	100.0	1,365	100.0

หมายเหตุ. ข้อมูลรวบรวมจากสมุดทะเบียนนักเรียนเมื่อ กุมภาพันธ์ 2524

¹อื่น ๆ ได้แก่ต่างประเทศ คือ สหรัฐ=8, คานาดา=2, อังกฤษ=1, ไต้หวัน=8

²ไต้หวัน=9 คน สหรัฐ=1 คน

ตารางที่ 60 จำนวนและร้อยละของนักเรียนสาริตประถม-อนุบาลและนักเรียนสาริตมัธยม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำแนกตามที่อยู่ปัจจุบัน

ที่อยู่ปัจจุบัน	สาริตประถม-อนุบาล		สาริตมัธยม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อำเภอเมือง	850	93.9	395	85.9	1,245	91.2
ในมหาวิทยาลัย	171	18.9	56	12.2	227	16.6
นอกมหาวิทยาลัย	679	75.0	339	73.7	1,018	74.6
- เขตเทศบาลเมือง	657	72.6	335	72.8	992	72.7
- อื่น ๆ	22 ¹	2.4	4 ²	0.9	26	1.9
อำเภออุบลรัตน์	33	3.6	6	1.3	39	2.9
อำเภอน้ำพอง	3	0.4	3	0.7	6	0.4
อำเภอชุมแพ	1	0.1	2	0.4	3	0.2
อำเภอบ้านไผ่	1	0.1	25	5.5	26	1.9
อำเภอหนองเรือ	1	0.1	6	1.3	7	0.5
อำเภอบ้านฝาง	2	0.2	2	0.4	4	0.3
อำเภอกระนวน	1	0.1	-	-	1	0.1
อำเภอัญญาศรี	-	-	6	1.3	6	0.4
อำเภอสีชมพู	-	-	1	0.2	1	0.1
อำเภอภูเวียง	-	-	2	0.4	2	0.1
อำเภอชนบท	-	-	1	0.2	1	0.1
อื่น ๆ	13 ³	1.5	11 ⁴	2.4	24	1.8
รวม	905	100.0	460	100.0	1,365	100.0

หมายเหตุ. ¹ ตำบลท่าพระ ² ตำบลท่าพระ=3, กม.5 ทางไปเลย=1

³ ไม่ได้บันทึก ⁴ ฮ้วยภูมิ=1, หนองคาย=1, ไม่ได้บันทึก=9

ตารางที่ 61 จำนวนและร้อยละของนักเรียนโรงเรียนสาธิตประถม-อนุบาลและสาธิตมัธยม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำแนกตามหลักฐานบิดามารดา

หลักฐานบิดามารดา	สาธิตประถม-อนุบาล		สาธิตมัธยม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	502	55.5	189	41.1	691	50.6
ค้าขาย	248	27.4	202	43.9	450	33.0
รับจ้าง	75	8.3	42	9.1	117	8.6
ธนาคาร	35	3.9	2	0.4	37	2.7
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	35	3.9	3	0.7	38	2.8
ทำธุรกิจส่วนตัว	31	3.4	7	1.5	38	2.8
ทำกิจกรรม	2	0.2	11	2.4	13	0.9
ไม่บันทึก	12	1.3	6	1.3	18	1.3
รวม	905	100.0	460	100.0	1,365	100.0

ที่มา : รวบรวมจากสมุดทะเบียนนักเรียน

4.3 อิทธิพลต่อการขยายตัวของเมือง

4.3.1 อดีตและปัจจุบัน

โดยการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงการโยกย้ายถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าการขยายตัวของเมืองระหว่างปี 2505-2518 มีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่ามีทิศทางการขยายตัวไปทางทิศเหนือโดยขยายตัวไปบนพื้นที่สูงเป็นส่วนใหญ่ (แผนที่ 19) และเป็นการขยายตัวของสถาบันราชการมากที่สุด ซึ่งในขณะนั้นได้มีการจัดตั้งหน่วยราชการต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ในชุมชนแห่งนี้ การขยายตัวในบริเวณหิวกาศมีน้อยกว่าและอยู่ในบริเวณที่ได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ แต่ช่วงหลังจากปี 2518 คือระหว่างปี 2519-2523 การขยายตัวของพื้นที่บริเวณสถาบันราชการมีน้อยกว่าบริเวณหิวกาศและพาณิชย์กรรม ซึ่งมีการขยายตัวทางพาณิชย์กรรมสูงมาก จะเห็นได้จากการขออนุญาตก่อสร้างอาคารเพื่อการพาณิชย์กรรมสูงกว่าวัตถุประสงค์อื่น การขยายตัวที่สูงมากดังกล่าว แม้จะเป็นผลโดยตรงจากความสำคัญของจังหวัดขอนแก่นในฐานะ เป็นเมืองหลักและเป็นศูนย์กลางต่าง ๆ ดังที่กล่าวแล้วในตอนต้นก็ตาม แต่จากการสอบถามเจ้าของกิจการค้าบริการ ซึ่งส่วนหนึ่งประมาณ 1 ใน 5 ยอมรับว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นเหตุผลหนึ่งของการตัดสินใจให้เปิดดำเนินการที่นี้

เมื่อพิจารณาต่อไปถึงการเปลี่ยนแปลงประชากรแต่ละตำบลในเขตอำเภอเมืองขอนแก่นระหว่างปี 2517-2522 ปรากฏว่ามีประชากรเพิ่มขึ้นสูงมากที่สุดที่ตำบลในเมือง และหากพิจารณาการเพิ่มประชากรแต่ละตำบลจากปี 2517 พบว่าประชากรเพิ่มมากที่สุดที่ตำบลอำเภอเมือง อันได้แก่หมู่บ้านของตำบลศิลาซึ่งอยู่ติดกับเขตเทศบาลทางทิศเหนือ คือหมู่บ้านโนนม่วง หมู่บ้านหนองไผ่ และต่อเนื่องกับหมู่บ้านดอนหญ้านางในเขตเทศบาล หมู่บ้านทางทิศใต้ของตำบลเมืองเก่าคือหมู่บ้านดอนขม หมู่บ้านโนนตุ่น และต่อเนื่องกับหมู่บ้านโนนตุ่นในเขตเทศบาล เช่นนี้จะเห็นว่ามีการเพิ่มสูงมากทางทิศเหนือและทิศใต้ในบริเวณติดกับเขตเทศบาล การที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมากในบริเวณเหล่านี้ อาจเป็นเพราะมีการเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและติดกับเขตเทศบาลมากขึ้น (ตารางที่ 64 และ 65)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงบริเวณพักอาศัยในปี 2523 จะเห็นได้ว่า บริเวณพักอาศัยหนาแน่นมากในเขตใจกลางเมืองอันเป็นการพักอาศัยในอาคารพาณิชย์เป็นส่วนใหญ่ บริเวณพักอาศัยหนาแน่นปานกลางและหนาแน่นต่ำกระจายอยู่รอบตัวเมืองเดิมและขยายไปทางทิศเหนือของตัวเมืองในบริเวณถนนมลิวัลย์ รอบศูนย์ราชการและเริ่มมีการเกาะตัวไปตามแนวถนนมิตรภาพทางด้านทิศเหนือ ซึ่งได้มีการจัดสรรที่ดินเพื่อการพักอาศัยเกิดขึ้นบ้างแล้ว

นอกจากผลในการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแล้ว มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีส่วนในการก่อให้เกิดผลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกล่าวคือ

แหล่งงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นแหล่งงานที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมือง บัณฑิตมหาวิทยาลัยมีโครงการพัฒนาและขยายงานต่อไปอีก จึงมีความต้องการเจ้าหน้าที่ คนงานอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้ทำงานของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นคนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึงประมาณ 3 ใน 4 โดยเป็นผู้มีภูมิสำเนาขอนแก่นเกือบครึ่งหนึ่ง

นอกจากนี้การลงทุนก่อสร้างอาคารสถานที่ของมหาวิทยาลัยยังมีผลต่อบริษัทรับเหมางานในท้องถิ่น ซึ่งมีผลต่อไปถึงการจ้างแรงงานในท้องถิ่นอีกด้วย

จากการเป็นแหล่งงานดังกล่าว ย่อมเป็นผลให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยซึ่งส่งผลไปถึงความต้องการที่อยู่อาศัยและการอุปโภค บริโภค ในเมืองขอนแก่น

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วถึงการสำรวจผู้ทำงานและนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นซึ่งผู้ทำงานร้อยละ 58 นักศึกษาร้อยละ 13 พักอยู่นอกมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นการพักอยู่กับบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และหอพัก บ้านเช่าในเมืองขอนแก่น ส่วนการอุปโภค บริโภคนั้น จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ในเรื่องการใช้สินค้าบริการ พบว่านอกจากผู้ทำงานและนักศึกษาที่พักอยู่นอกมหาวิทยาลัยมีการเดินทางระหว่างมหาวิทยาลัยกับเมืองและใช้สินค้าบริการ เป็นปกติแล้ว ผู้ทำงานและนักศึกษาที่พักอยู่ในมหาวิทยาลัยยังต้องพึ่งพาเมืองขอนแก่นในเรื่องของปัจจัย

ในการดำรงชีวิตประจำวัน อันได้แก่ อาหารและสินค้าบางอย่าง แม้แต่สินค้าบริการที่สดหา
มาไว้ในมหาวิทยาลัย ก็ปรากฏว่าเป็นสินค้าจากเมืองขอนแก่น

ทางด้านสังคม มหาวิทยาลัยมีบทบาทในชุมชนนี้คือ

การรักษาวัฒนธรรม นอกจากมีความสำคัญและบทบาทในการ เป็นศูนย์
ทางวิชาการของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสถาบันวิจัยและพัฒนาควบคุมการวิจัยของมหา-
วิทยาลัยแล้ว มหาวิทยาลัยยังมีศูนย์วัฒนธรรมอีสาน และมีความสัมพันธ์กับชุมชนโดยให้ผู้นำ
ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือร่วมบริหารมหาวิทยาลัยโดยมีคณะกรรมการส่งเสริมกิจการ
มหาวิทยาลัยด้วย

การแพทย์ เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการรับคนไข้ของโรงพยาบาล
ศรีนครินทร์ที่เพิ่มขึ้นแต่ละปี กับจำนวนคนไข้ที่เพิ่มขึ้นของโรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่น จะเห็น
ได้ว่า การให้บริการทางการแพทย์แก่ชุมชนแห่งนี้ โดยโรงพยาบาลศรีนครินทร์ได้ช่วยแบ่งเบา
ภาระของโรงพยาบาลจังหวัดได้มากและโดยเฉพาะคนไข้ส่วนใหญ่เป็นคนไข้จากจังหวัดขอนแก่น

การศึกษา มหาวิทยาลัยให้บริการในระดับอุดมศึกษาโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น
ซึ่งมหาวิทยาลัยมีนักศึกษาเป็นร้อยละ 7.9 ของนักเรียน นักศึกษาในเขตเทศบาลเมือง
ขอนแก่น และนักศึกษาเหล่านี้ประมาณร้อยละ 10 ก็เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาขอนแก่น

นอกจากการให้บริการในระดับอุดมศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยยังให้บริการทาง
การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและประถม-อนุบาลอีกด้วย โดยนักเรียนลาติมหาวิทยาลัยขอนแก่น
เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นถึงร้อยละ 89.3

การพักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีบริเวณกว้างขวางถึง
5,825 ไร่ หรือประมาณ 1 ใน 5 ของเขตเทศบาล ซึ่งมีบริเวณที่เป็นสนามกีฬา ที่พักผ่อน
ส่วนสาธารณะ ส่วนพฤษชาติ ฯลฯ มีเนื้อที่ถึง 240.6 ไร่ หรือร้อยละ 4.2 ของเนื้อที่

มหาวิทยาลัย¹ บริเวณเหล่านี้สามารถใช่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแห่งหนึ่งใกล้เมืองได้ด้วย

4.3.2 อนาคต

จากความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยและเมืองขอนแก่น ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นผลถึงการขยายตัวของเมืองในอนาคต ได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อการพักผ่อน

(ก) การพักผ่อนของประชากรมหาวิทยาลัย จากที่กล่าวมาแล้วว่า ประชากรมหาวิทยาลัยปัจจุบันต้องพักอยู่นอกมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่ง และในอนาคต เนื่องจากมหาวิทยาลัยไม่สามารถให้ทำงานกับมหาวิทยาลัยพักอยู่ในมหาวิทยาลัยได้ทั้งหมด ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงต้องหาที่พักอยู่นอกมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้เมื่อพิจารณาถึงผลจากที่กล่าวมาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้ประมาณประชากรมหาวิทยาลัยในอีก 20 ปี คือ พ.ศ. 2543 ซึ่งจะเป็นปีที่มหาวิทยาลัยพัฒนาเต็มที

ในปี 2543 มหาวิทยาลัยจะมีประชากรประมาณ 51,116 คน² ซึ่งในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นจะมีประชากรประมาณ 190,000 คน³ หรือกล่าวได้ว่า มีประชากรมหาวิทยาลัยขอนแก่นอยู่ร้อยละ 26.9 ของประชากรในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น โดยสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีประชากรประมาณ 19,838 คน หรือร้อยละ 21.1 ของประชากรในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น

จากการคาดประมาณดังกล่าวนี้จะมีประชากรมหาวิทยาลัยพักอยู่นอกมหาวิทยาลัยถึงร้อยละ 68.6

(ข) การจ้างงานในภาคบริการ เนื่องจากการเป็นแหล่งงานแห่งหนึ่งของเมืองในปัจจุบัน และในอนาคตมหาวิทยาลัยต้องจ้างงานถึงประมาณ 6,292 คน ซึ่งบุคคล

¹ ผังแม่บทมหาวิทยาลัยขอนแก่น อ่างมาแล้ว หน้า 17.

² การคาดประมาณประชากรมหาวิทยาลัยในภาคผนวก

³ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

เหล่านี้ย่อมจะมาใช้บริการจากเมืองขอนแก่นอันจะส่งผลกระทบต่อการใช้งานที่จะมาบริการคนเหล่านี้ด้วย และจากการสำรวจ¹ จะได้ว่า ผู้ทำงานกับมหาวิทยาลัยจำนวน 6,292 คน จะก่อให้เกิดการใช้งานซึ่งจะบริการบุคคลเหล่านี้จำนวน 28,600 คน หรือประมาณ 1 ต่อ 4.5

นอกจากผลดังกล่าวแล้ว การขยายตัวของโครงการศูนย์แพทย์และบทบาทของมหาวิทยาลัยในการทะนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมอีสานซึ่งในอนาคตอาจใช้พื้นที่บริเวณคณะศึกษาศาสตร์ปัจจุบันเป็นที่ตั้งที่เหมาะสมเพราะสามารถเชื่อมโยงติดต่อกับรอบนอกได้² ก็จะส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงต่อการขยายตัวในอนาคตอีกด้วย

¹ การสำรวจในภาคผนวก

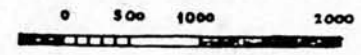
² ชูพงศ์ สุรินทรานุรักษ์ และคณะ, ผังแม่บทมหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า 54.

ผังเมืองขอนแก่น

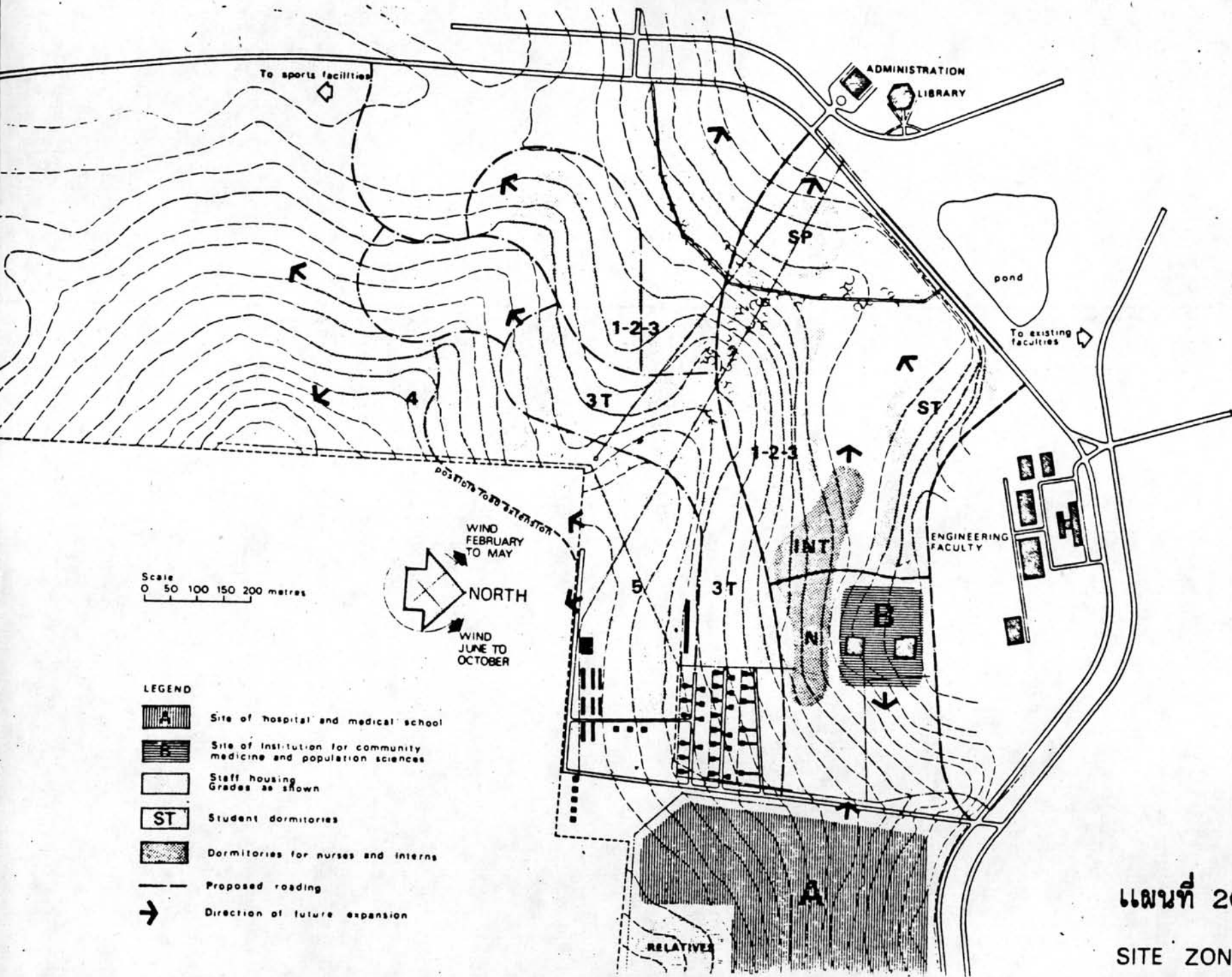
การวิเคราะห์ความเอียงลาดของพื้นที่

- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 0 - 5 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 5 - 10 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 10 - 20 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 20 - 30 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด 30 - 40 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณพื้นที่เอียงลาด มากกว่า 40 เปอร์เซ็นต์
- บริเวณเมืองที่ขยาย
- เขตเทศบาลใหม่

แผ่นที่ 19

สำนักผังเมือง
กรมวางผังเมือง
ที่ ๓

แผนผังที่ 20 154
 SITE ZONING